

RINA KRALJ-BRASSARD
Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku
rinafran@gmail.com

Izvorni znanstveni rad
UDK: 929Robinson, W.
94(497.584=111)"15/16"(093)
DOI: <https://dx.doi.org/10.21857/yl4okf8rx9>
Primljeno: 6. 2. 2024.
Prihvaćeno: 15. 5. 2024.

WILLIAM ROBINSON (OKO 1540. - 1613.), DUBROVAČKI DRŽAVNI TOPNIK, ENGLISKI KONZUL I TRGOVAC (ROBLJEM?)

RINA KRALJ-BRASSARD

Sažetak: U radu se pluriperspektivnom i komparativnom analizom dubrovačkog segmenta života i rada Williama Robinsona, državnog topnika, trgovca i engleskog konzula, ocrtava portret dobro integriranog pučanina stranca i istovremeno dopunjava slika grada u prijelomnom razdoblju, na samom kraju "zlatnog doba" i početku jednog od kriznih razdoblja. Upućuje se na izniman potencijal raznolike arhivske građe Državnog arhiva u Dubrovniku koja se u radu obilno koristi.

Ključne riječi: Dubrovnik, Engleska, 16. stoljeće, 17. stoljeće, William Robinson, topnik, *bombardiere*, engleski konzul, Levantska kompanija, bratovština topnika

Key words: Dubrovnik, England, 16th century, 17th century, William Robinson, gunner, *bombardiere*, English consul, Levant Company, confraternity of *bombardieri*

Uvod

William Robinson, dubrovački državni topnik, trgovac i engleski konzul s kraja 16. i početka 17. stoljeća, za historiografiju je istovremeno i poznata i nepoznata ličnost. Za Engleza i njegovu najmanje "dvojnu karijeru" u Dubrovniku znali su Dragoljub Pavlović,¹ Vuk Vinaver i Veselin Kostić. Vinaver, koji se bavio gospodarskom poviješću, u fokusu je imao trgovinu robljem, a Robinsonovo ime spomenuo je usputno.² Kostić je istraživao

---

¹ Dragoljub Pavlović, *Danica* I, 2 (15. 10. 1940.), 13-14, prema: Veselin Kostić, *Dubrovnik i Engleska 1300-1650* [Posebna izdanja knjiga CDLXXXVIII, Odeljenje jezika i književnosti, knjiga 26], Beograd: SANU, 1975., 347.

² Vuk Vinaver, "Crno roblje u starom Dubrovniku", *Istoriski časopis* 5 (1954.-1955.), 440.

odnose između Engleske i Dubrovačke Republike, pa se u okviru tog iscrpnog istraživanja dotaknuo i engleskog konzula u Dubrovniku i njegova izvornog topničkog posla kao najamnika u službi Dubrovačke Republike.

Podatak o postojanju engleskog konzula u Dubrovniku krajem 16. i početkom 17. stoljeća ostao je u historiografskom smislu na margini. Ne spominje se u klasičnom djelu o konzulima u Dubrovačkoj Republici Bogdana Krizmana,³ ni u tri desetljeća mlađem djelu Ilije Mitića koji, pozivajući se na izvore i literaturu, piše: "Od svih evropskih velikih sila kojih su brodovi zalazili u luke istočne obale Jadrana, nije imala konzula samo Engleska...".⁴ Robinson nije zapeo za oko istraživačima ni kao državni topnik.

Svrha rada je repozicionirati, ažurirati, kontekstualizirati i produbiti saznanja o Williamu Robinsonu, engleskom konzulu i dubrovačkom državnom topniku. Pluriperspektivnom i komparativnom analizom dubrovačkog segmenta Robinsonova života i rada istovremeno se kroz niz detalja ocrta slika Dubrovnik u prijelomnom razdoblju, na samom kraju "zlatnog doba" i početku kriznog razdoblja, iz zamišljenog očista jednog njegova stanovnika stranog podrijetla. U istraživanju se, uz literaturu, obilno koristi raznolika arhivska građa koja i ovaj put pokazuje izniman istraživački potencijal Državnog arhiva u Dubrovniku.

Robinsonov "portret" započinje utvrđivanjem granica za Robinsonove dubrovačke godine. U sljedećem poglavlju ocrta se društveno-politički kontekst onodobnog Dubrovnik. Sažeto se prikazuju najvažniji politički događaji i gospodarski, zdravstveni, klimatološki i demografski naglasci imajući uvijek u žarištu mogući utjecaj na Robinsonovu svakodnevicu. Slijedi iscrpna analiza rada Williama Robinsona, najprije kao državnog topnika, trgovca, pa kao engleskog konzula. Na kraju, proučava se Robinsonova društvena uloga u profesionalnom, vjerskom i obiteljskom okruženju.

Vremenski okvir

Prvi poznati spomen Williama (Gulielmo) Robinsona u dubrovačkim izvorima pojavljuje se 2. rujna 1574. godine kada je odlukom Senata angažiran za državnog topnika (*bombardiere*).⁵ Da je ta odluka zaista izvršena, vidljivo je iz isplate za tipičan topnički posao nabave sredstva za čišćenje topničkog oružja oko dva mjeseca kasnije.⁶

---

³ Bogdan Krizman, *Diplomati i konzuli u Starom Dubrovniku*. Zagreb: IBI, poduzeće za izdavanje, prodaju i distribuciju knjiga, 1957.

⁴ Ilija Mitić, *Dubrovačka država u međunarodnoj zajednici (od 1358. do 1815)*, Zagreb: JAZU; Nakladni zavod Matice hrvatske, 1988., 189.

⁵ Državni arhiv u Dubrovniku (dalje: DAD), *Acta Consili Rogatorum* (dalje: *Cons. Rog.*) ser. 3, sv. 62, f. 271v.

⁶ DAD, *Guardie et armamento*, ser. 9, sv. 11, f. 28.

Na temelju odluke Malog vijeća iz 1601. godine,⁷ kojom se Robinson oslobađa noćnih i napornih fizičkih poslova jer je sedamdesetogodišnjak, moglo bi se pretpostaviti da je primljen za državnog topnika u zrelim godinama, oko svoje 35. godine.

Međutim, iz druge odluke Malog vijeća, iz 1610. godine,⁸ proizlazi da je bio desetak godina stariji i da je u Dubrovnik došao oko svoje 45. Robinsonov suvremenik, engleski putopisac John Fox, sluga u pratnji člana engleskog parlamenta Henryja Cavendisha, koji je na putovanju u Carigrad posjetio Dubrovnik 1589. godine, bio je začuđen visokom razinom integracije svoga sunarodnjaka u dubrovačko društvo. Putopisac je ustvrdio da je vrijeme toliko izmijenilo Robinsona da je po naravi postao Slaven. Na temelju ovog podatka Veselin Kostić je zaključio da je Robinson morao u Dubrovnik doći kao mlad čovjek,⁹ u dobi kada se lakše i brže prihvaćaju promjene. Bez obzira na dob u trenutku prvog dodira s Dubrovnikom, najmanje petnaest godina života u istočnojadranskoj republici ostavilo je primjetan trag u Robinsonovu načinu ophođenja i mentalitetu, toliko da ga je sunarodnjak doživljavao skoro kao stranca hibridnog identiteta, Engleza po rođenju, a "Slavena po čudi".

Naravno, lako je moguće da je Robinson posjetio Dubrovnik ili čak u njemu boravio i prije 1574. godine, ali o tome nije pronađen zapis. Ako jest boravio u Dubrovniku, to bi značilo da prethodno nije trebao usluge notarijata, na primjer zbog pozajmica ili duga, sporazuma o zajedničkom ulaganju, zastupanju ili zbog kupoprodajnog ugovora, nije uzimao pomoćnike ili slugu niti je bio nečiji pomoćnik ili sluga, nije primao miraz, nije sastavio oporuku, nije se obraćao vlastima na primjer molbom, nije svjedočio, tužio ili bio okrivljen za neki prekršaj ili zločin, spomenu li se najčešće vrste zapisa u dubrovačkim izvorima iz kojih bi se mogle rekonstruirati aktivnosti neke osobe s kraja 16. stoljeća kad na dubrovačkom području još nema matičnih knjiga. Iz nabrojanih izvora, koji su konzultirani za potrebe istraživanja Robinsonove aktivnosti u Dubrovniku, o crtava se da većina onodobnih Dubrovčana vjerojatno u njima nije nikad zabilježena

⁷ DAD, *Acta Consilii Minoris* (dalje: *Cons. Min.*) ser. 5, sv. 65, f. 194v-195.

⁸ *Cons. Min.* ser. 5, sv. 69, f. 54.

⁹ Veselin Kostić, *Kulturne veze između jugoslavenskih zemalja i Engleske do 1700. godine* [Posebna izdanja, knjiga CDLVIII. Odeljenje jezika i književnosti, knj. 22], Beograd: SANU, 1972., 283, 369; V. Kostić, *Dubrovnik i Engleska 1300-1650*, 347, 593; Veselin Kostić, "The English in Ragusa in the later Tudor and Stuart periods", u: *Dubrovnik's relations with England: a Symposium April 1976*, ur. Rudolf Filipović i Monica Partridge, Zagreb: Department of English, Faculty of Philosophy, University of Zagreb, 1977., 188. Putopisac Fox je napisao: ... "tyme hathe so altered the man that he ys becom a Slavonyan in natur" (*Mr. Harri Cavendish his journey to and from Constantinople 1589 by Fox, his servant* [Camden Miscellany, sv. XVII. Camden Third Series, sv. LXIV], ur. Alfred C. Wood. London: Offices of the Royal Historical Society, 1940., 13). Za razliku od Foxova putopisa, Robinsona nisu u svojim putopisnim osvrtima o Dubrovniku spomenuli Fynes Moryson, koji je putovao morskim putem za Carigrad 1596. godine, ni Škot William Lithgow, koji je u Dubrovnik došao na povratku iz Aleksandrije početkom 17. stoljeća (Jorjo Tadić, *Promet putnika u starom Dubrovniku*, Dubrovnik: Izdanje Turističkog saveza u Dubrovniku, 1939., 303), kao ni Henry Austell, koji je 1586. godine iz Venecije stigao u Dubrovnik i u gradu proveo tri dana. Bio je zadovoljan dočekom i kontaktima. U pratnji šest dubrovačkih trgovaca i janjičara nastavio je kopnenim putem do Carigrada (Rudolf Filipović, "Dubrovnik in early English literature", u: *Dubrovnik's relations with England: a Symposium April 1976*, ur. Rudolf Filipović i Monica Partridge, Zagreb: Department of English, Faculty of Philosophy, University of Zagreb, 1977., 68-69).

jer se njihova svakodnevnica odvijala u jednostavnom ritmu, bez posezanja za pravnim alatima za reguliranje njihove djelatnosti i bez sukoba sa zakonom ili potrebe traženja pravde sudskim putem.

Od 1574. godine Robinson ostavlja traga u arhivskim spisima, isprva rjeđe, a zatim češće. Na temelju tih tridesetak raznorodnih zapisa rekonstruiran je Englezov životopis. Robinsonov posljednji osobni trag u dubrovačkoj arhivskoj građi njegova je oporuka sastavljena 7. lipnja 1613. godine, a izvršena šest dana kasnije.¹⁰ Slijedom arhivskih tragova, za razdjelnice Robinsonova dubrovačkog razdoblja uzete su 1574. i 1613. godina.

Pozadina portreta: Dubrovnik Robinsonova vremena

Gotovo četrdeset godina Englezova života u Dubrovniku odvijalo se u vremenu velikih vanjskopolitičkih i gospodarskih promjena za malu jadransku republiku. Robinson je odmah na dolasku mogao osjetiti vitalnost dubrovačke ekonomije, kao i društvene odnose lišene većih unutarnjih nemira. To ga je možda motiviralo da se u Dubrovniku skrasi.

Dubrovačko gospodarstvo znatno je nadilazilo više nego skromnu veličinu i vrlo ograničenu političku moć i utjecaj pomorske države.¹¹ Politička snaga Dubrovačke Republike ovisila je o dobroj procjeni kome se prikloniti, a koga i kako nastojati držati na distanci, o pomnom i pravovremenom odabiru odgovarajućih zaštitnika među onodobnim velikim silama i trajnom izbjegavanju izravnih sukoba i angažmana koji bi mogli ugroziti proklamiranu vanjskopolitičku neutralnost, iznimno korisnu i za dubrovačko gospodarstvo. S druge strane, ekonomska snaga, i posljedično duboka državna blagajna s dvostrukim dnom, jer se moglo po potrebi zahvatiti i u novčane pologe s nabožnom i karitativnom svrhom,¹² osiguravala je žilavu otpornost na političke prisile i nudila mogućnost "kupovanja" slobode poklonima i mitom. Dubrovačka neutralnost, od koje su svi imali koristi, bila je najvažnije "obrambeno oružje" Dubrovačke Republike.¹³

"Rat je trošak, rasipnost", a mogućnost samostalnog biranja ratnog ili mirnodopskog stanja najčešće je obilježje jakih, poentirao je Braudel.¹⁴ Kad su drugi ratovali, Dubrovnik

¹⁰ DAD, *Testamenta Notariae* (dalje: *Test. Not.*) ser. 10.1, sv. 54, f. 239v.

¹¹ Za procjenu bruto društvenog proizvoda po glavi stanovnika na području Dubrovačke Republike vidi: Vladimir Stipetić, "Stanovništvo i bruto domaći proizvod Hrvatske (1500-1913) u kontekstu najnovijeg rada Angusa Maddisona", *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 41 (2003.), 141-147. Za sažeti pregled razvoja gospodarstva vidi: Oleh Havrylyshyn i Nora Szrentić, *Economy of Ragusa, 1300 – 1800. The Tiger of the Medieval Mediterranean*. Zagreb: Croatian National Bank, 2014.

¹² Kosto Vojnović, "Državni rizničari republike dubrovačke", *Rad JAZU* 127 (1896.), 1-2.

¹³ Vesna Miović, *Dubrovačka diplomacija u Istanbulu*. Zagreb - Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2003., 18.

¹⁴ Fernand Braudel, *Sredozemlje i sredozemni svijet u doba Filipa II.*, sv. 2, prev. Mirna Cvitan Černelić i Jagoda Milinković. Zagreb: Antibarbarus, 1998., 203.

je svojom neutralnošću uspijevao koliko-toliko izbjeći ratne štete i iznenadne troškove te mu se često otvarala prilika za zaradu. Upravo su neočekivani i visoki ratni troškovi, neusklađeni s ritmom pritjecanja državnih prihoda, utjecali na prezaduženost europskih država u drugoj polovici 16. stoljeća.¹⁵ Dubrovnik je, međutim, u 16. stoljeće ušao sa znatnim suficitom u bilanci.¹⁶ Osim toga, vanjskopolitička neutralnost Dubrovnika pozitivno je utjecala i na unutarnju stabilnost države jer su tako izbjegnute potencijalni izvori nezadovoljstva lokalnog stanovništva, na primjer zbog većeg poreza, konfiskacije imovine ili regrutacije za ratne potrebe, kakvi su se javljali drugdje.¹⁷

U drugoj polovici 16. stoljeća Španjolska je bila glavni zagovornik i zaštitnik Dubrovačke Republike. Španjolski kralj Filip II. koristio je dubrovačke brodove za trgovačke i vojne pohode.¹⁸ S drugom, austrijskom granom iste habsburške dinastije Dubrovnik je bio u dobrim odnosima, a poteškoće su se javljale u vezi obuzdavanja uskoka.¹⁹ Mala katolička enklava okružena Osmanskim Carstvom oslanjala se i na Svetu Stolicu koristeći pritom klasičnu retoriku predziđa kršćanstva.²⁰ Pape su većinom bile sklone Dubrovniku osim u osjetljivim pitanjima crkvene jurisdikcije.²¹ Osmansko Carstvo bilo je službeni zaštitnik Republike. Harač je s jedne strane bio cijena mira, a s druge ulaznica na ogromno istočno tržište raznih proizvoda i pristupnica za strateški važne osmanske žitnice.²² Tributarni status Dubrovačke Republike osiguravao je i konkretnu osmansku zaštitu te tako neutralizirao vojna posezanja glavnog i tradicionalnog dubrovačkog rivala Mletačke Republike.²³ Temeljni cilj Prejasne u odnosu na Dubrovnik bilo je ostvarivanje potpune gospodarske kontrole nad istočnim Jadranom. No, Francuska je postajala sve

¹⁵ Antonio Di Vittorio, *Finanze e moneta a Ragusa nell'età delle crisi*, Napoli: Giannini, 1983., 117.

¹⁶ Vidi Rina Kralj-Brassard i Nella Lonza, "Rukopis Nikše Ragnine kao izvor podataka o proračunu Dubrovačke Republike u 16. stoljeću", *Povijesni prilozi* 59 (2020.), 143-163.

¹⁷ Lovro Kunčević, "O stabilnosti Dubrovačke Republike (14.-17. stoljeće): geopolitički i ekonomski faktori", *Analizavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 54/1 (2016.), 26.

¹⁸ Vinko Foretić, *Povijest Dubrovnika do 1808, Drugi dio. Od 1526. do 1808.* Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1980., 42.

¹⁹ O odnosu Dubrovčana s uskocima sažeto vidi: V. Foretić, *Povijest Dubrovnika do 1808.* II, 61-63.

²⁰ O razvoju, načinu i svrsi korištenja retorike o Dubrovniku kao graničaru kršćanstva vidi: Lovro Kunčević, "Retorika granice kršćanstva u diplomaciji renesansnog Dubrovnika", *Analizavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 48 (2010.), 179-211.

²¹ O optužbama dubrovačkog nadbiskupa Girolama Matteuccija vidi: Josip Sopta, "Reformacija i Tridentski sabor u Dubrovniku", u: *Tisuću godina uspostave dubrovačke (nad)biskupije. Zbornik radova znanstvenoga skupa u povodu tisuću godina uspostave dubrovačke (nad)biskupije / metropolije (998. – 1998.)*. Dubrovnik: Biskupijski ordinarijat Dubrovnik; Crkva u svijetu Split, 2001., 393). Opširno o državno-crkvenim odnosima vidi: Kosto Vojnović, "Crkva i država u dubrovačkoj republici", *Rad JAZU* 119 (1894.) 32-142; "Crkva i država u dubrovačkoj republici: drugi dio", *Rad JAZU* 121 (1895.); 1-91.

²² O razvoju odnosa između Osmanskog Carstva i Dubrovačke Republike, ulozi harača, visini, načinu prikupljanja i modalitetima plaćanja vidi: V. Miović, *Dubrovačka diplomacija u Istanbulu*, 9-21, 169-210 i tamo citiranu literaturu.

²³ D. Madunić, "The Defensive System of the Ragusan Republic (c. 1580 – 1620)", 342.

agresivniji konkurent dubrovačkim gospodarskim interesima u istočnom Mediteranu, koja pokušava poništiti posebni status Dubrovačke Republike u okviru Osmanskog Carstva. Uglavnom blagonakloni stav Henrika VIII. prema Dubrovčanima, kojima je omogućeno bogaćenje trgovinom, Engleska je zamijenila pragmatičnim i čvrstim stavom Elizabete I. koja je jačala vlastito pomorstvo i trgovinu postavljajući temelje za buduću svjetsku silu. Dubrovčane je vidjela kao jedne u nizu slabijih konkurenata, koje je nastojala istisnuti.²⁴

Od spomenutih dubrovačkih vanjskopolitičkih izazova za engleskog podanika u Dubrovniku najzahtjevnije i najdelikatnije je vjerojatno bilo vrijeme sukoba glavnog dubrovačkog zaštitnika Španjolske i Engleske za kojeg je gotovo sigurno na ispitu bila Robinsonova lojalnost. Glasine iz 1587. godine - koje je svim silama, ali ipak neuspješno, nastojao opovrgnuti jedan od najbogatijih stanovnika Londona Dubrovčanin Nikola Gozze - o čak 80 dubrovačkih brodova i 4.000 pomoraca kojima će Dubrovnik navodno opskrbiti španjolskog kralja za vojne potrebe, došle su do vlasti u Engleskoj neslužbeno, čini se, iz Firence.²⁵ Robinson, koji se kretao među pomorcima, mogao je lako biti osumnjičen za "doušničku aktivnost", no to se nije dogodilo jer su informacije očito dotjecale drugim kanalima.²⁶

Kad je Robinson primljen za državnog topnika nedugo nakon završetka Ciparskog rata,²⁷ Dubrovačka Republika bila je na samom kraju "zlatnoga doba". Nosivost trgovačke flote i dalje je neko vrijeme rasla,²⁸ kao i ulaganja dubrovačkog kapitala u inozemstvu.²⁹ Ipak,

²⁴ Za sažeti prikaz odnosa između Dubrovačke Republike s jedne strane te Španjolske, Engleske i Venecije s druge strane, okvirno u Robinsonovo doba, tj. nakon Ciparskog rata do prvih desetljeća 17. stoljeća, vidi: V. Foretić, *Povijest Dubrovnika do 1808.*, II, 64-71, 79-84. Za dobro kontekstualizirani prikaz odnosa Francuske i Dubrovačke Republike na primjeru sukoba oko nadležnosti francuskog konzulata u Aleksandriji vidi: Nikša Varezić, "Dubrovačka Republika i Levant u 16. stoljeću: Aleksandrijski spor", *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu* 11 (2018.), 91-110, posebno 102-105.

²⁵ G. D. (George Daniel) Ramsay, "The city of London and the Republic of St. Blaise in the later sixteenth century", u: *Dubrovnik's relations with England: a Symposium April 1976*, ur. Rudolf Filipović i Monica Partridge. Zagreb: Department of English, Faculty of Philosophy, University of Zagreb, 1977., 40-41.

²⁶ Za pluriperspektivni uvid u obavještajnu djelatnost u Dubrovniku za Držičeva vremena vidi zbornik radova: *Tajna diplomacija u Dubrovniku u XVI. stoljeću / Secret Diplomacy in the 16th Century Dubrovnik*, ur. Mirjana Polić Bobić. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2011.

²⁷ Sažeto o držanju Dubrovnika za vrijeme Ciparskog rata, odnosno 4. osmansko-mletačkog rata, vidi: V. Foretić, *Povijest Dubrovnika do 1808.*, II, 56-60.

²⁸ U razdoblju od 1570. do 1585. dubrovačka trgovačka flota imala je blizu 200 jedrenjaka sposobnih za plovidbu izvan Jadrana s ukupnom nosivosti od 60.000 tona. Sredinom 16. stoljeća u Dubrovačkoj Republici bilo je više od 250 kapetana i oko 5000 pomoraca (Josip Luetić, *Brodari i pomorci Dubrovačke Republike*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1997., 41). Jorjo Tadić za cijelo 16. stoljeće piše o 170 do 200 većih brodova s oko 4000 pomoraca. (Jorjo Tadić, "Dubrovačka Republika do početka XVII. stoljeća", u: *Historija naroda Jugoslavije II*. Zagreb: Školska knjiga, 1959., 223). Vrijednost dubrovačke flote 70-ih godina 16. stoljeća procijenjena je na oko 700.000 dukata (Bernard Stulli, "Dubrovačka Republika u XV. i XVI. stoljeću", u: *Zlatno doba Dubrovnika, XV. i XVI. stoljeće* (katalog izložbe), ur. Vladimir Marković, Margarita Šimat i Ivana Čukman-Nikolić. Zagreb - Dubrovnik: Muzej MTM, 1987., 20).

²⁹ Antonio Di Vittorio, "Dubrovačka novčana ulaganja u Italiji od 16. do 18. stoljeća", u: Antonio Di Vittorio, *Između mora i kopna. Gospodarsko-financijski aspekti Dubrovačke Republike u novom vijeku*, prev. Slavica Tomašević. Dubrovnik: PGM Ragusa d.d., 2002., 42-49, tablični prikaz 43.

nazirao se i početak dugotrajne krize kao posljedice nove raspodjele moći svjetskih sila potaknute geografskim otkrićima. Slijedili su pad broja brodova dubrovačke flote i njene ukupne nosivosti, povlačenje dubrovačkih brodara iz trgovine na Levantu zbog jake konkurencije francuskih, engleskih i nizozemskih brodara i opasnosti od gusara te posrtanje dubrovačke posredničke trgovine.³⁰ Pri kraju Robinsonova života dubrovačke javne financije zrcalile su nove i nepovoljne gospodarske okolnosti. Bilanca javnih prihoda i rashoda koja je napravljena u svrhu štednje i uravnoteženja proračuna za razdoblje od 1610. do 1619. godine iskazivala je ozbiljan deficit.³¹

U Robinsonovo vrijeme Dubrovnik je, čini se, bio pošteđen potresa,³² a ni kužne zaraze nisu uzimale maha. Robinson je mogao svjedočiti samo jednoj ozbiljnoj zdravstvenoj ugrozi koja je na prostoru Dubrovačke Republike harala 1585. i 1586. godine. Ta kuga prenesena iz osmanskog zaleđa, gdje je bila dugotrajna i vrlo jaka s brojnim žrtvama, na dubrovačkom području nije ostavila znatnih posljedica,³³ premda su strah i neizvjesnost bili dovoljno jaki da Senat ustanovi zavjetnu procesiju na dan Našašća Sv. Križa, 3. svibnja,³⁴ i da nadahne pjesnika Didaka Pira.³⁵ Englez je mogao iz prve ruke promatrati i osjetiti primjenu razvijenog sustava dubrovačkih protukužnih mjera, a možda i nazočiti prvoj zavjetnoj procesiji, jer je sigurno bio u Dubrovniku u srpnju 1585. godine³⁶ i početkom veljače te krajem svibnja 1586. godine.³⁷

³⁰ Nenad Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika, sv. 1. Korijeni, struktura i razvoj dubrovačkog plemstva*, Zagreb - Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 2011., 257-258.

³¹ Za pojedinosti vidi: A. Di Vittorio, *Finanze e moneta a Ragusa nell'età delle crisi*, za raščlambu prihoda i rashoda po godinama, 47-84. Sažeto u uzrocima gospodarskog nazadovanja Dubrovnika na kraju 16. i početkom 17. stoljeća vidi: V. Foretić, *Povijest Dubrovnika do 1808.*, II, 120.

³² Za potrese na dubrovačkom području prije 1667. godine vidi: J(elenko) Mihailović, *Seizmički karakter i trusne katastrofe našeg južnog primorja od Stona do Ulcinja*. Beograd: SAN, 1947., 12-16, 18. Odluka Senata iz srpnja 1590. godine kojom se posadi tvrđave Sokol dopušta noćenje izvan tvrđave, tj. u predziđu zbog oštećenja tvrđave od potresa, upućuje na to da je možda ipak bilo manjih potresa izvan urbanog područja (*Cons. Rog.* ser. 3, sv. 70, f. 232).

³³ Risto Jeremić i Jorjo Tadić, *Prilozi za istoriju zdravstvene kulture starog Dubrovnika*, I, Beograd: Centralni higijenski zavod, 1938., 99; Nenad Vekarić, "Broj stanovnika Dubrovačke Republike u 15., 16. i 17. stoljeću", *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 29 (1991.), 19; N. Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika, sv. 1*, 259.

³⁴ Senat je odluku donio 11. ožujka 1586. godine. Osim procesije, nadbiskup je bio dužan slaviti misu na kojoj su morali prisustvovati knez i članovi Malog vijeća pod prijetnjom globe (Seraphinus Maria Cerva, *Prolegomena in sacram metropolim Ragusinam: editio princeps*, prir. Relja Seferović, Zagreb - Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2008., 443; R. Jeremić i J. Tadić, *Prilozi za istoriju zdravstvene kulture starog Dubrovnika*, I, 98). Više o ovoj zavjetnoj procesiji vidi: Nella Lonza, *Kazalište vlasti. Ceremonijal i državni blagdani Dubrovačke Republike u 17. i 18. stoljeću*. Zagreb - Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2009., 288-291.

³⁵ Didak Pir je odu "De urbe Rhacusa pestilentia laborante / O gradu Dubrovniku koji se muči s kugom" posvetio zdravstvenom službeniku aktivnom 1586. godine u jeku kuge, senatoru Jeronimu Orsatovu Cervi (Vesna Miović, *Dubrovački ples s kugom. Vrijeme lazareta na Pločama*, Zagreb - Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2022., 99).

³⁶ Na margini odluke Senata zabilježen je Robinsonov povratak iz privatnog putovanja u Italiji (*Cons. Rog.* ser. 3, sv. 68, f. 167).

³⁷ Zadužio se i uredno vratio dug (DAD, *Debita Notariae*, ser. 36.1, sv. 94, f. 19-19v).

U poznim je godinama Robinson svjedočio udaru groma u Knežev dvor 20. lipnja 1610. godine, koji je izazvao požar i eksploziju u oružani. Premda je izgorjelo oružje u središnjem skladištu, a oštećena je i dvorana Senata, požar se nije dalje proširio, zbog čega je također uvedena svečana zavjetna procesija.³⁸

Vjerojatno najsnažnija prirodna katastrofa Robinsonova vremena bila je glad početka 90-ih godina 16. stoljeća, koja se osjetila u cijeloj Europi i u Anatoliji.³⁹ Zbog hladnijeg i vlažnog vremena pojavile su se, naime, bolesti žitarica, žitna hrđa. Na Apeninskom poluotoku glad je izazvala "sistemski šok", po mišljenju Guida Alfanija, tek nešto manji od "crne smrti". Uzastopne žetve su propadale i to na jako velikom području. Svi uobičajeni komercijalni putovi za nabavu žita bili su iscrpljeni, a privatne i javne žitnice ispražnjene, kao i municipalne blagajne.⁴⁰

Tragove te velike gladi, koje pratimo i u odlukama dubrovačkog Senata, Robinson je sigurno osobno osjetio.⁴¹ Prehrambena kriza prikratila ga je za tri stvari koje je, prema priručniku iz nešto kasnijeg razdoblja, svaki topnik morao uvijek imati u dovoljnim količinama: kruh, vino i novac.⁴²

Englez je iz blizine promatrao kako se istočno jadranska republika suočava s dvije velike vojno-političke prijetnje začete iznutra s dugoročnim posljedicama: Lastovskom krizom⁴³ i Velikom zavjerom.⁴⁴ Za razliku od spomenutih ugroza koje su se ticale prije svega vladajućeg sloja, uskoci su bili stalna vanjska prijetnja svom dubrovačkom stanovništvu i njegovoj imovini.⁴⁵ Dubrovčane su ugrožavali i pirati. Pri kraju Robinsonova života do

³⁸ *Cons. Rog.* ser. 3, sv. 82, f. 161-161v; N. Lonza, *Kazalište vlasti*, 299-300.

³⁹ Fredrik Charpentier Ljungqvist, Andrea Seim, Dominik Collet, "Famines in medieval and early modern Europe - Connecting climate and society", *WIREs Climate Change View*, e-859 (August 2023.). <https://wires.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/wcc.859> (pristupljeno 27. studenoga 2023.)

⁴⁰ Guido Alfani, "The Famine of the 1590s in Northern Italy. An Analysis of the Greatest 'System Shock' of Sixteenth Century" *Histoire & Mesure*, 2011., 26/1, 18, 34. Vidi također Fernand Braudel, *Sredozemlje i sredozemni svijet u doba Filipa*, sv. 1, prev. Đurđa Šinko-Depierris. Zagreb: Antibarbarus, 1997., 635, 638, 640.

⁴¹ Skupno zaduživanje četiriju državnih topnika, među kojima i Robinsona, uz otplatu duga na rate zabilježeno u veljači 1590. godine možda ima veze sa skupoćom i nestašicama (*Debita Notariae*, sv. 94, f. 137).

⁴² Lukša Beritić, *Dubrovačka artiljerija* [Posebna izdanja, knjiga II]. Beograd: Vojni muzej JNA, 1960., 138. Beritić donosi prijevod priručnika za topnike koji je napisao Antun Vanini, *proto dubrovačkih državnih topnika*, a objavljen je 1666. godine: *Lesame che si fa in presenza degl'illustrissimi signori proveditori dell'aramento, e delle guardie, à quelli scolari, che concorrono allo stipendio de cannonieri al servizio della serenissima Republica di Ragusa ordinato d'Antonio Vanini da Santo Arcangelo di Rimini capo bombardierre di tutto lo stato della medema serenissima Republica, et a quella dedicato*. In Ferrara M.DC.LXVI. per Alfonso e Gio. Battista Maresti.

⁴³ O političkom i društvenom kontekstu te pobune vidi: Nenad Vekarić, "Lastovski pobunjenici 1602. godine", *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 43 (2005.), 43-73.

⁴⁴ Za pojedinosti vidi: Stjepan Čosić i Nenad Vekarić, *Dubrovačka vlastela između roda i države: salamankezi i sorbonezi*. Zagreb - Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2005., 16-47.

⁴⁵ Uskočka ugroza bila je toliko velika 1605. godine da su naoružani svi vojno sposobni muškarcu na dubrovačkom području (*Cons. Rog.* ser. 3, sv. 80, f. 53).

njega su sigurno stigle vijesti o zastrašujućem pustošenju otoka Koločepa i odvođenju stanovnika u roblje, do te mjere da je Senat čak upotrijebio termin "depopulacija".⁴⁶

Robinson je na dolasku vidio gusto naseljen grad i državu punu stanovnika. Slično kao i za gospodarstvo, bio je to vrhunac nakon kojeg je slijedio pad. Na prijelazu stoljeća Dubrovačka Republika je izgubila oko 10% stanovništva u odnosu na procijenjeni maksimum iz okvirno 1580. godine.⁴⁷ Englez je svjedočio "dekadenciji vlasteoskog staleža", postupnom povlačenju vlastele iz neposrednog gospodarskog djelovanja u pomorstvu i trgovini, gdje su sve snažniju ulogu dobivali pučani.⁴⁸

Neki Robinsonovi suvremenici bili su izuzetno sposobni i još za života slavni ljudi. Kao očito dobro integrirani stranac, Englez je gotovo sigurno poznao makar "iz viđenja" svu plejadu najpoznatijih Dubrovčana svoga vremena, plemića i pučana. Za poneke je ostao i pisani trag njegova kontakta. Primjerice, Augustin Matov Pozza⁴⁹ i čuveni Nikola Vitov Gučetić⁵⁰ zajedno s Robinsonom imali su ulogu epitropa nakon smrti njegove supruge Marije.⁵¹ Za epitrope svoje oporuke zabilježene 1613. godine Robinson je izabrao plemiće Miha Restija i Mata Orsatova Gondolu s kojima je nesumnjivo bio blizak.⁵² Potonji je bio trgovac u Londonu⁵³ pa ih je mogao približiti zajednički interes, "engleska veza".

Državni topnik

Kad je Robinson aplicirao za mjesto državnog topnika, Dubrovnik je bio, premda ponešto zastarjelog fortifikacijskog sustava, daleko najjača istočnojadranska utvrda s najvećim brojem komada artiljerije, s vlastitom ljevaonicom topova, velikim zalihama

⁴⁶ *Cons. Rog.* sv. 83, f. 165v.

⁴⁷ N. Vekarić, "Broj stanovnika Dubrovačke Republike u 15., 16. i 17. stoljeću", 19.

⁴⁸ N. Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika*, sv. 1, 259.

⁴⁹ Augustin Matov Pozza (1527. - 1608.) više puta obnašao je kneževsku čast. Bio je zadužen za uspostavu nameta na prihode od stranih novčanih ulaganja (*gabela di monti*) 1579. godine, a izabran je i za prokuratora jezuita deset godina kasnije (Nenad Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika*, sv. 8. *Genealogije (M-Z)*, Zagreb - Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 2017., 223; *Cons. Rog.* ser. 3, sv. 65, f. 63-63v; sv. 70, f. 104v).

⁵⁰ Nikola Vitov Gučetić (1549. - 1610.), filozof, višestruki knez (Nenad Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika*, sv. 5. *Odabrane biografije (E-Pe)*, Zagreb - Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 2014., 325-333). O Gučetićevim društvenim kontaktima vidi: Ivana Skuhala Karasman, "Nikola Vitkov Gučetić i njegov kulturni krug", *Obnovljeni život* 78/1 (2023.), 93-103.

⁵¹ Oporuka je sastavljena 1590. godine (*Test. Not.* ser. 10.1, sv. 62, f. 150v).

⁵² *Test. Not.* sv. 54, f. 239v.

⁵³ Nenad Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika*, sv. 7. *Genealogije (A-L)*, Zagreb - Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 2016., 386. Ivan Orsatov Gondula i braća bili su vlasnici broda koji je 1597. godine za putovanje od Rodosa do Ancone naoružan posuđenim državnim topovima tipa falkoneta. Brod su zaplijenile španjolske galije, a Englezi potopili. Zalag za topove trebao je iznositi 500 dukata, no položeno je 1.399 perpera, tj. 420 dukata, što nije odgovaralo punoj vrijednosti oružja (*Cons. Rog.* ser. 3, sv. 75, f. 146-146v, 183v).

različitog ratnog materijala, razvijenom lokalnom proizvodnjom i dovoljnim brojem stručnih ljudi za održavanje obrambenog sustava.⁵⁴ Dubrovačka posebnost pri angažiranju profesionalnih vojnika pa i topnika bila je nepostojanje "stručnih" posrednika. Za razliku od drugih ranomodernih država koje su profesionalne vojnike angažirale tako da je odabrani stručnjak kao poslodavac sam angažirao "svoje" profesionalne vojnike koji su mu bili izravno odgovorni, dubrovačke profesionalne vojnike angažirao je isključivo Senat.⁵⁵

Barabanti, najamnici u dubrovačkoj službi, morali su zadovoljiti specifični teritorijalni, jezični i vjerski kriterij,⁵⁶ no za topnike se prije svega gledala stručnost. Velik broj topnika bili su stranci,⁵⁷ svi redom katolici ili su se, po svoj prilici, tako predstavljali. Robinson se zajedno s drugim stranim topnicima, a među njima je bilo i njegovih sunarodnjaka,⁵⁸ nalazio u skupini pozvanih, stručnih, za državu "korisnih" stranaca.⁵⁹ Položaj stranca sa stalnim boravkom u Dubrovniku Robinson je zadržao cijeli život, za razliku od nekih drugih stručnjaka koji su službeno zatražili i dobili dubrovačko građanstvo.⁶⁰

Senat je Robinsona uzeo u državnu službu uz plaću znatno višu od uobičajene, 5 škuda mjesečno, i, čini se, bez inicijalne provjere njegove vještine.⁶¹ To bi moglo značiti da je njegovo znanje bilo neupitno, bilo da je Senatu otprije bilo poznato iz neke ranije epizode koja nije ostavila traga, ili da je došao s preporukom osobe koja je vjerodostojno svjedočila o njegovoj pouzdanosti i iskustvu, možda nekog od Dubrovčana koji su ulagali svoj kapital u Engleskoj.⁶²

⁵⁴ Domagoj Madunić, "The Defensive System of the Ragusan Republic (c. 1580 – 1620)", u: *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*, ur. Gábor Kármán i Lovro Kunčević. Leiden – Boston: Brill, 2013, 363-364, 367-368, 371-372. Za pregled starije literature o dubrovačkoj artiljeriji vidi: L. Beritić, *Dubrovačka artiljerija*, 13-14.

⁵⁵ D. Madunić, "The Defensive System of the Ragusan Republic (c. 1580 – 1620)", 352.

⁵⁶ Senat je u pismu pouzdaniku u Beču iz 1618. godine izričito tražio da barabanti budu "Hrvati, našeg jezika i katolici" (Vladimir Koščak, "Korespondencija dubrovačke vlade s Nikolom Frankopanom i Petrom Zrinskim", *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 1 (1954.), 190).

⁵⁷ U isplati plaća iz travnja 1559. poimenično su navedeni državni topnici. Međunarodnu topničku posadu činili su Talijani, Francuzi, Nijemci, osobe iz Bosne i domaći ljudi (DAD, *Detta*, ser. 6, sv. 2, f. 6).

⁵⁸ Dionizije Englez bio je državni topnik 1576. godine (*Debita Notariae* ser. 36.1 sv. 92, f. 50).

⁵⁹ O položaju stranaca u dubrovačkom društvu vidi: Zdenka Janeković Römer, "Stranac u srednjovjekovnom Dubrovniku: između prihvaćenosti i odbačenosti", *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* 26 (1993.), 27-38; Zdenka Janeković Römer, "Građani stanovnici, podanici, stranci, inovjerci u srednjovjekovnom Dubrovniku", u: *Raukarov zbornik: zbornik u čast Tomislava Raukara*, ur. Neven Budak, Zagreb: FF press, 2005., 317-345.

⁶⁰ Primjerice, 1607. godine dubrovačko građanstvo dobio je rektor gimnazije Camilo Camilli (*Cons. Rog.* ser. 3, sv. 81, f. 25v).

⁶¹ *Cons. Rog.* ser. 3, sv. 62, f. 271v.

⁶² Vidi V. Kostić, *Dubrovnik i Engleska 1300-1650*, 578, 586; Antonio Di Vittorio, *Između mora i kopna. Gospodarsko-financijski aspekti Dubrovačke Republike u novom vijeku*, Dubrovnik, PGM Ragusa d.d., 2002., 30; Veselin Kostić, "The Ragusan colony in London in Shakespeare's day", u: *Dubrovnik's relations with England: a Symposium April 1976*, ur. Rudolf Filipović i Monica Partridge, Zagreb: Department of English, Faculty of Philosophy, University of Zagreb, 1977., 261-263; G. D. Ramsay, "The city of London and the Republic of St. Blaise in the later sixteenth century", 41; *Div. Not.* ser. 26, sv. 132, f. 47-52.

Nekoliko osoba primljeno je za državne topnike tijekom 1570. i 1571. godine na preporuku Miha Marinova Menze, dubrovačkog poslanika u Napulju.⁶³ Robinson, izgleda, nije došao tim putem jer je u drugim slučajevima podatak o posredovanju zabilježen u odluci Senata, što kod odluke o uzimanju Robinsona nije istaknuto.⁶⁴ Za jednog iskusnijeg topnika Menze je u Napulju unaprijed dogovorio plaću, a Senat, čini se, samo potvrdio dogovoreno.⁶⁵ Napulj je za Dubrovčane bio središnje mjesto za nabavu oružja.⁶⁶ Tamo su tražili i pronašli specijaliziranog vojnog stručnjaka barutara kad im je trebao.⁶⁷ O izvrsnim vezama s Napuljskim Kraljevstvom najbolje svjedoči podatak da je upravo tamo uloženo najviše dubrovačkog kapitala u inozemstvu, i to na konzervativan i vrlo siguran način, kao oblik kreditiranja države uz jamstvo državnih prihoda od različitih nameta.⁶⁸ Početkom 17. stoljeća Senat je tražio topnike preko pouzdanika u Anconi.⁶⁹ Još jedno mjesto za traženje vojnih stručnjaka bio je Beč. U drugom desetljeću 17. stoljeća Dubrovčani su preko svoga pouzdanika u Beču Luja Radibratija tražili čelnika topnika, ali bezuspješno jer su svi bili već angažirani u ratu.⁷⁰

Plaće topnika koje je angažirao Senat tijekom 1574. godine kretale su se od dvije⁷¹ do najviše pet škuda mjesečno, koliko je dodijeljeno Robinsonu. Još je jedan državni topnik, Battista Neri iz Ancone, u lipnju iste godine plaćom izjednačen s Robinsonom.⁷² Da je Neri bio vrstan i pouzdan topnik, svjedoči i potez Senata deset godina kasnije, kada je postavljen za zamjenika zapovjednika topnika (*sotto capo*) koji više nije uspijevao ispunjati svoje administrativne dužnosti.⁷³ Neri je uživao ugled i među topnicima jer je bio izabran za gastalda njihove bratovštine.⁷⁴ Popravljao je oružje,⁷⁵ a znao je pripremiti

⁶³ Za biografske podatke vidi Nenad Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika 5. Odabrane biografije (E-Pe)*, 246-247; *Vlastela grada Dubrovnika 8. Genealogije (M-Z)*, 61.

⁶⁴ *Cons. Rog.* ser. 3, sv. 60, f. 10v, 15v.

⁶⁵ *Cons. Rog.* sv. 60, f. 167v.

⁶⁶ Kad je u lipnju 1610. godine eksplodirala oružarnica, velika količina različitog oružja, između ostaloga, tisuću arkebuza, naručena je u Napulju. Za nabavu oružja zadužen je Vicko Bune (*Cons. Rog.* sv. 82, f. 161v-162; N. Lonza, *Kazalište vlasti*, 300, bilješka 1149; Jozo Luetić, "Pomorac i diplomat Vice Bune", *Anali Historijskog instituta Jazu u Dubrovniku* 1 (1952.), 262-263).

⁶⁷ Senat se za pomoć u pronalasku barutara u studenome 1611. godine obratio dubrovačkom konzulu u Napulju Vicku Buni, a neimenovanom kandidatu koncem ožujka 1612. ponuđena je plaća od visokih 10 dukata mjesečno i plaćeni stan (*Cons. Rog.* sv. 83, f. 39, 65).

⁶⁸ A. De Vittorio, "Dubrovačka novčana ulaganja u Italiji od 16. do 18. stoljeća", 47.

⁶⁹ *Cons. Rog.* sv. 81, f. 196.

⁷⁰ V. Koščak, "Korespondencija dubrovačke vlade s Nikolom Frankopanom i Petrom Zrinskim", 191.

⁷¹ *Cons. Rog.* sv. 62, f. 224.

⁷² *Cons. Rog.* sv. 62, f. 251.

⁷³ *Cons. Rog.* sv. 68, f. 13v-14.

⁷⁴ Dragan Roller, *Dubrovački zanati u XV. i XVI. stoljeću* [Grada za gospodarsku povijest Hrvatske, knjiga 2], Zagreb: JAZU, 1951., 270.

⁷⁵ *Guardie et armamento*, ser. 9, sv. 22, f. 4.

i barut.⁷⁶ Nisu mu bili strani ni poslovi obrade drva.⁷⁷ Još jedan topnik, također stranac, Nikola iz Ancone, od ranije je primao neznatno nižu plaću od 5 škuda mjesečno. Za povišicu i poslovni prostor izborio se u prosincu 1572. godine. U molbi je istaknuo da zna izrađivati oružje te da će održavati i pregledavati državno oružje.⁷⁸ Izrađivao je i barut za državne potrebe.⁷⁹ Dugoročni trud mu se isplatio jer je 1595. godine postavljen za zapovjednika državnih topnika uz relativno visoku plaću od 6 dukata mjesečno.⁸⁰

Visina mjesečne plaće državnih topnika u Robinsonovo vrijeme, pa i nešto ranije, uglavnom je iznosila do 3 dukata mjesečno, tj. 4 groša dnevno.⁸¹ Taj se standardni iznos plaće topnika zadržao i u drugoj polovici 18. stoljeća, premda je inflacija topila njezinu vrijednost.⁸² Robinson je po svojoj prilici bio među 37 topnika koji su krajem listopada primili unaprijed mjesečnu plaću za studeni 1576. godine. Dio plaće ponekad se primao u žitu,⁸³ što se običavalo i kod nekih drugih državnih službi.⁸⁴ Odlukom Senata iz studenoga 1581. godine državni topnici primali su plaću iz ruku providura oružja,⁸⁵ kao što je prethodno uređeno i za barabante.⁸⁶ Odluka Senata, s jedne strane, upućuje na bolju, izravniju kontrolu novca i, s druge strane, podcrtava da topnici i barabanti lojalnost duguju državi, odnosno vlasteli, a ne svome zapovjedniku.

Prijamu topnika u državnu službu u većini slučajeva prethodila je provjera poznavanja vještine topništva. Senat je donosio odluku o testiranju, po svojoj prilici, na temelju molbe kandidata za državni posao. Za razliku od relativno velikog broja molbi iz 18. stoljeća

⁷⁶ *Guardie et armamento*, ser. 9, sv. 19, f. 2.

⁷⁷ *Guardie et armamento*, sv. 19, f. 9.

⁷⁸ *Cons. Rog.* ser. 3, sv. 61, f. 174v-175.

⁷⁹ *Guardie et armamento*, ser. 9, sv. 13b, f. 7v.

⁸⁰ *Cons. Rog.* ser. 3, sv. 74, f. 109.

⁸¹ U svibnju 1559. godine isplaćene su plaće za 21 državnog topnika u iznosima od 1:32 (1 dukat i 32 groša) do 4 dukata koliko su primila samo tri topnika, vjerojatno čelnika. Ukupni iznos plaća za državne topnike taj mjesec bio je 62:26 dukata. Isti iznos isplaćen je i prethodno u travnju (*Detta*, sv. 2, f. 6, 14v-15). Dubrovački dukat vrijedio je 40 groša (dinara), škuda 36 groša, a perper 12 groša. Za pregled vrsta i vrijednosti dubrovačkog novca vidi: Milan Rešetar, *Dubrovačka numizmatika.1. (historički) dio*, Sremski Karlovci: Srpska manastirska štamparija, 1924., 67-69. U drugom desetljeću 17. stoljeća plaće topnika iznosile su, ovisno o iskustvu, od 3 do 5 škuda (D. Madunić, "The Defensive System of the Ragusan Republic (c. 1580 – 1620)", 353).

⁸² Vidi na primjer niz molbi za prijam na mjesto topnika iz druge polovice 18. stoljeća (*DAD, Acta et Diplomata*, 18. stoljeće, ser. 76, sv. 188, br. 3353, spis 4, 18, 38, 45-47; sv. 189, br. 3354, spis 139, 140).

⁸³ Obično se dijelilo po tri kupela žita (oko 55,545 litara) po osobi. Ponekad i dva puta u godini, na primjer, 1578. u ožujku i prosincu (*Cons. Min.* ser. 5, sv. 54, f. 52, 135v).

⁸⁴ Na primjer u travnju 1582. (*Cons. Min.* ser. 5, sv. 56, f. 50v).

⁸⁵ *Cons. Rog.* ser. 3, sv. 66, f. 130.

⁸⁶ *Cons. Rog.* sv. 66, f. 91v.

u kojima su se pojedinci izravno⁸⁷ ili preko posrednika⁸⁸ nudili za topnike u državnoj službi, molbe iz 16. stoljeća nisu sačuvane u izvorniku, već samo u spisima Senata.⁸⁹ Između ostalih, sačuvan je prijepis molbe za prijam u državnu službu jednog izuzetnog topnika iz koje se, a prožeta je određenom dozom samohvale, može iščitati koje je sve vještine morao imati vrhunski topnik.⁹⁰ Robinsonova molba mogla je imati neke njoj slične elemente.

U siječnju 1570. godine Senat je primio Lopuđanina Ivana Jeronimova (Grifone)⁹¹ za čelnika državnih topnika uz plaću od 6 škuda mjesečno,⁹² a dvije godine kasnije dobio je i dodatnih 30 perpera godišnje za najam stana,⁹³ uz dodatnu dužnost da podučava sve one koji žele postati topnici. Ova je neformalna poduka prethodnica prave topničke škole, koju je Senat utemeljio 1655. godine, na prijedlog čelnika topnika Antuna Vaninija.⁹⁴ Ivan Jeronimov Grifone vratio se u svoju domovinu nakon dugog izbjivanja, kao zreo čovjek, želeći tu i skončati svoje dane. U molbi nije spomenuo gdje je stekao svoje očito veliko iskustvo. Kao Lopuđanin možda je, barem isprva, plovio na nekom od lopudskih brodova. U molbi je naglasio da je po svome znanju i iskustvu kvalificiran za čelno mjesto topnika kao njihov *capo* i *proto*. Topništvo se bavio od rane mladosti, kao svojim prvim zanimanjem, pa zato u molbi uopće nije spomenuo pojedinosti o znanju upotrebe raznih vrsta topova. Istaknuo je zato svoje druge vještine, svojstvene vrhunskom vođi topnika. Lopuđanin je znao rasporediti artiljeriju na odgovarajuća mjesta i bio je u stanju popraviti oštećenja ako nema inženjera. Bio je sposoban izmjeriti visine i udaljenosti, utvrditi jaka i slaba mjesta, izraditi barut, odgovoriti na napad upotrebom

⁸⁷ Vidi na primjer molbu brijača Pavla Pavlova, koji se nudio za topnika 1708. godine (*Acta et Diplomata*, 18. stoljeće, sv. 187, br. 3352, spis 26).

⁸⁸ Udovica Marija Dešković molila je 1796. godine mjesto topnika za sina (*Acta et Diplomata*, 18. stoljeće, sv. 194, br. 3359, spis 132).

⁸⁹ Iz trećeg pokušaja s relativno niskom plaćom od samo dvije i pol škode mjesečno u travnju 1596. za topnika je primljen Matija Lukin. U molbi je istaknuo, kao argument više za dobivanje posla, da je oženio jednu od kćeri Stjepana ključara, tj. čuvara tamnica (*Cons. Rog.* sv. 74, f. 280v-281).

⁹⁰ Neka važna obilježja i znanja topnika istaknuo je u tiskanom ispitnom priručniku za državne topnike iz sredine 17. stoljeća *proto* dubrovačkih topnika Antun Vanini. Tako je idealni topnik mlađa, zdrava osoba, po mogućnosti obrtnik, pismen, dobar kršćanin, privržen sv. Barbari, vjeran vladaru i pokoran starješinama, uglađen, skroman i marljiv. Topnik, uz ostalo, mora poznavati tri roda artiljerije, vrste hitaca i njihove prednosti i nedostatke. Mora znati upotrebljavati "skvadru", spravu kojom se određuje nagib cijevi, kompas, znati domete za pojedine komade artiljerije. Mora poznavati artiljerijske cijevi izvana i iznutra te legure od kojih su načinjene. Također mora znati rukovati postoljima i kotačima te prepoznati odgovaraju li cijevima. Mora umjeti prepoznati barut i salitru (L. Beritić, *Dubrovačka artiljerija*, 136).

⁹¹ Zahvaljujem Ivani Lazarević Vukovac na provjeri podataka o ovom dubrovačkom topniku u bazi podataka o dubrovačkom stanovništvu Nenada Vekarića. U bazi nema podataka o Ivanu Jeronimovu Grifone.

⁹² L. Beritić, *Dubrovačka artiljerija*, 84.

⁹³ *Cons. Rog.* sv. 61, f. 176.

⁹⁴ L. Beritić, *Dubrovačka artiljerija*, 133.

različitih projektila. Kao posebno umijeće, za koje je vjerovao da je neupućenima moglo izgledati nemoguće, istaknuo je sposobnost ispaljivanja dalekometnog hica, na udaljenosti koliko je od Grada do Gruža, i to na neprijatelja koji bi se sklonio iza nekog zida.⁹⁵ To potvrđuje da su topnička oružja 16. stoljeća mogla ispaljivati hice poput minobacača.⁹⁶

Po nalogu Senata vještinu topnika provjeravali su providuri oružja, koji su provjeravali i znanje ljevača topova.⁹⁷ Pregledom građe ustanovljeno je da su se za posao topnika većinom javljale osobe koje su dovoljno poznavale topništvo. Izvještaji providura oružja nisu zabilježeni u spisima Senata, no praćenjem slijeda odluka Senata najprije o testiranju, a zatim o prijamu u državnu službu može se zaključiti da su providuri oružja, pa kasnije i Senat, bili uglavnom zadovoljni kandidatima.⁹⁸ Od upute na testiranje do dana primitka za državnog topnika moglo je proći i više od dva tjedna,⁹⁹ čak i više od mjesec dana,¹⁰⁰ no najčešće je bilo kraće.¹⁰¹

Kandidati za mjesto državnog topnika mogu se ugrubo podijeliti na dvije skupine. U prvu, gdje bismo mogli svrstati Robinsona, dolaze oni kojima je topništvo manje-više temeljno zanimanje koje su vjerojatno učili od mladosti, kako je to u molbi istaknuo *prota* topnika Ivan Lopudanin. Drugu skupinu čine osobe koje su izučile neke druge zanate pa su se željele "prekvalificirati" za bolji ili dodatni posao topnika koji će im donijeti veća primanja.¹⁰² Tu se nalaze na primjer drvodjelci,¹⁰³ zidar,¹⁰⁴ kovač¹⁰⁵ i urar.¹⁰⁶ Vještine koje

⁹⁵ *Cons. Rog.* ser. 3, sv. 59, f. 201-201v.

⁹⁶ Za pregled starije literature o dubrovačkom topništvu vidi: L. Beritić, *Dubrovačka artiljerija*, 13-14; za kratki pregled razvoja topništva u Europi, 15-23.

⁹⁷ Tako je magistar Frano Antica s Lastova iskušan početkom 1578. godine (*Cons. Rog.* ser. 3, sv. 64, f. 171v-172; L. Beritić, *Dubrovačka artiljerija*, 85).

⁹⁸ Rijetku odbijenicu za mjesto državnog topnika dobio je, na primjer, postolar Vicko Šimunov 26. listopada 1595. Senat se predomislio pa ga je dva tjedna kasnije ipak primio (*Cons. Rog.* sv. 74, f. 160v, 168v).

⁹⁹ *Cons. Rog.* ser. 3, sv. 67, f. 83v, 91.

¹⁰⁰ *Cons. Rog.* sv. 62, f. 224, 240; više od dva mjeseca, ali u vrijeme jematve kad su državna tijela uglavnom mirovala (*Cons. Rog.*, sv. 74, f. 147, 149, 160, 161).

¹⁰¹ Na primjer, postupak prijama za topnika Luke Ivanova iz Zatona trajao je samo šest dana. Providuri oružja dobili su dozvolu Senata da ga iskušaju u vještini topništva 20. svibnja, a primljen je za topnika 26. svibnja 1569. godine (*Cons. Rog.* sv. 59, f. 119, 124).

¹⁰² Petar Marinov, "djetić", pomoćnik maestra Nikole, *prota* topnika, pohvalio se 1606. godine plaćom od 3 škude mjesečno na Placi u blizini Sv. Frana pred drvodjelcem Markom Pavlovim koji je poželio i sam postati topnik. Petar mu se narugao ciljajući na neke njegove osobine zbog kojih ne bi mogao postati topnik. Marko se očito uvrijedio jer je svog sugovornika udario po licu (*Lamenti de Criminale*, ser. 50.2, sv. 6, f. 194). Po Vaninijevu priručniku za topnički ispit iz sredine 17. stoljeća znanje zanata bilo je poželjna podloga za budućeg topnika, a pismenost obvezna. Možda je uvrijeđeni drvodjelac bio nepismen.

¹⁰³ *Cons. Rog.* sv. 73, f. 207; sv. 75, f. 45.

¹⁰⁴ *Cons. Rog.* ser. 3, sv. 77, f. 36v.

¹⁰⁵ *Cons. Rog.* sv. 82, f. 77.

¹⁰⁶ *Cons. Rog.* sv. 80, f. 248.

su se tražile za urara i za topnika bile su, čini se, slične. O tome svjedoče molbe topnika da preuzmu dodatnu službu urara¹⁰⁷ i molba urara da uz svoj glavni posao bude primljen i dodatno plaćen kao topnik.¹⁰⁸ Tragovi rada državnog urara Gašpara na prepoznatljivo topničkim poslovima, na primjer, izrade baruta, sumpornog praha i provjere ispravnosti arkebuza, protežu se od 1574. do 1590. godine.¹⁰⁹

Karijera Marina Kuzmina s Lastova, dubrovačkog topnika i kasnije državnog urara, počela je 1583. godine kada ga je dubrovački topnik Nikola Stjepanov iz Bara, očito i majstor kovač, uzeo za šegrta kojega će podučavati kovačkom zanatu.¹¹⁰ Lastovac je za državnog topnika primljen 1595. godine.¹¹¹ S podlogom znanja kovačkog zanata postao je državni topnik, a zatim je, čini se, dalje napredovao šireći svoja umijeća na poznavanje satnog mehanizma. Uz posao državnog topnika i zamjenika urara 1609. godine pokušao je postati glavni urar, no prijelaz nije bio posve gladak, jer mu je molba za tom dodatnom plaćenom službom najprije odbijena, a zatim prihvaćena.¹¹² S vremenom je i sam uzimao šegrte na obuku.¹¹³ Lastovac je 1607. godine pokušao sebi osigurati zamjenu za obvezne topničke dužnosti na Lovrijencu i drugdje, nudeći poduku i jamčeci da će kandidat biti dovoljno vješt za primitak u državnu službu. Cijena obuke bila je 10 dukata, uz uvjet da će je naplatiti nakon primitka kandidata, *soldata* na Lovrijencu, za državnog topnika.¹¹⁴

Sredinom 16. stoljeća zabilježen je slučaj da se državni topnik kao dodatnom djelatnošću bavio uvezivanjem knjiga.¹¹⁵ Kumulacija službi i povremeno mijenjanje

¹⁰⁷ Nikola, čelnik topnika, nudio se 1602. godine za urara uz dodatnu plaću od 30 škuda godišnje, no molbu Senat nije prihvatio (*Cons. Rog.* ser. 3, sv. 78, f. 60). Marin Kuzmin s Lastova, koji je najprije primljen za državnog topnika 1595. godine, dobio je 1609. godine i posao državnog urara uz plaću od 30 škuda godišnje (*Cons. Rog.* sv. 74, f. 160v-161; sv. 82, f. 39, 58).

¹⁰⁸ Silvio Pieramati iz Venecije najprije je 1605. godine primljen za državnog urara uz plaću od 80 škuda godišnje, plaćeni stan i poslovni prostor. Godinu dana kasnije nudio se za topnika za dodatnih 36 škuda godišnje, tj. 3 škuđe mjesečno. U molbi je istaknuo da će, bude li primljen za topnika, otkriti tajnu kako se oružje može sačuvati od hrđe (*Cons. Rog.* sv. 80, f. 248, 251, 273-273v).

¹⁰⁹ *Guardie et armamento*, sv. 11, f. 2-2v; sv. 20, f. 2, a tergo; sv. 13b, f. 4v.

¹¹⁰ *Div. Can.* ser. 25, sv. 171, a tergo, f. 52v. Istoimeni topnik, Nikola Stjepanov, no bez oznake podrijetla, a dva su moguća kandidata, jedan iz Ancone i drugi spomenuti iz Bara, uzeo je 1586. godine možda maloljetnog Luku Ivana Perića, jer je ugovoru svjedočio otac, za šegrta na rok od osam i pol godina, obvezavši se podučiti ga podjednako kovačkom kao i topničkom zanatu (*Div. Can.* ser. 25, sv. 174, a tergo, f. 71v). Santino Neri, topnik i marangun, uzeo je početkom 1606. godine za šegrta drvodjelskog i drugih svojih zanata na osam godina Stjepana Ivanova iz Konavala (*Div. Can.* ser. 25, sv. 194, f. 125v).

¹¹¹ *Cons. Rog.* sv. 74, f. 160v-161.

¹¹² *Cons. Rog.* sv. 82, f. 19, 39, 58.

¹¹³ U travnju 1610. godine uzeo je za šegrta na rok od sedam godina maloljetnog Martina Andrijana uz suglasnost Martinova brata Ivana (*Div. Can.* ser. 25, sv. 197, f. 53).

¹¹⁴ *Div. Can.* ser. 25, sv. 195, f. 116-116v.

¹¹⁵ Relja Seferović, "Dubrovački knjižari 16. stoljeća u državnoj službi", *Arhivski vjesnik* 51 (2008.), 385.

vrste posla odgovarali su i državi, posebno kad je nedostajalo odgovarajuće stručne radne snage.¹¹⁶

Robinson se nije nudio za državnog urara i čini se da nije obučavao druge topničkim vještinama.¹¹⁷ Redoviti poslovi, dnevna rutina, kao što to često biva, teže su vidljivi u izvorima. S obzirom na iznos plaće može se pretpostaviti da Englez nije puno zaostajao u poznavanju topničkih vještina za *protom* Ivanom pa da većina onoga što je Lopuđanin istaknuo u svojoj molbi vrijedi i za Robinsona.

Izvori, međutim, otkrivaju neke posebne vještine i poslove kojima se Robinson bavio. Znao je očistiti topničko oružje tipa smiralj.¹¹⁸ Popravljao je ogradu na tvrđavi Bokar.¹¹⁹ Kao i Lopuđanin Ivan, Robinson je izrađivao rakete za vatromet.¹²⁰ Vatrometom se, između ostaloga, obično slavilo ustoličenje novog sultana.¹²¹ Priređivao se i u privatne svrhe jer je 1589. godine donesena stroga zabrana izrade raketa i njihovo paljenje za privatne svečanosti pod prijetnjom globe od 50 perpera, a ako bi neki od državnih topnika prekršio zabranu, kazna je bila gubitak plaće i globe od 25 perpera.¹²² Zbog vještine pripreme raketa, ova se zabrana mogla izravno ticati i Robinsona.

Ponekad su u izvorima topnici bilježeni s titulom magistra koja upućuje na višu razinu stručnosti.¹²³ Njihove glavne zadaće bile su održavanje oružja i izrada pojedinih dijelova, proizvodnja baruta i kugli različite veličine, održavanje naoružanja tvrđava na cijelom području države. Robinson je očito služio i u Stonu i na tvrđavi Sokol u Konavlima jer je tih neugodnih službi oslobođen koncem veljače 1597. godine, a razlozi nisu navedeni.¹²⁴ Topnici su sudjelovali u izgradnji ili popravku državnih naoružanih

---

¹¹⁶ Zapovjednik vojnika u lođi privremeno je krajem svibnja 1610. oslobođen obveze stalnog boravka u lođi da bi kao drvodjelac mogao raditi u gradu, na Peskariji i gradskom jarku te u Stonu. U lođu se trebao vratiti samo na poziv providura straža (*Cons. Rog.* sv. 82, f. 151).

¹¹⁷ Stonski topnik Frano Radov dobio je dodatnu škudu mjesečno uz uvjet da stalno boravi u Stonu i podučava u vještini topništva (*Cons. Rog.* sv. 60, f. 30).

¹¹⁸ *Guardie et armamento*, sv. 11, f. 28.

¹¹⁹ *Guardie et armamento*, ser. 9, sv. 24, f. 12v.

¹²⁰ Svi sastojci nabavljeni su od državnog knjižara Curcija (*Guardie et armamento*, sv. 11, f. 30). Kasnije su u istu svrhu izrade raketa za vatromet potrebne stvari kupljene od drugog državnog knjižara, Curcijeva učenika Silvestra Barlette (*Guardie et armamento*, sv. 24, f. 3v). O državnim knjižarima Curciju Trojanu i Silvestru Barletti vidi: R. Seferović, "Dubrovački knjižari 16. stoljeća u državnoj službi", 386-389.

¹²¹ Vatromet je priređen 1595. godine za novog sultana (Mehmed III) (*Guardie et armamento*, sv. 24, f. 4, a tergo).

¹²² *Cons. Min.* sv. 60, f. 14-14v.

¹²³ Na primjer u tužbi iz 1589. godine (DAD, *Lamenta de Intus*, ser. 51, sv. 124, f. 258).

¹²⁴ *Cons. Min.* ser. 5, sv. 64, f. 68v.

brodova fuste¹²⁵ i fregate,¹²⁶ na kojima su ponekad i plovili,¹²⁷ za što bi bili dodatno plaćeni.¹²⁸ Izrađivali su i klupe u arsenalu¹²⁹ te popravljali vrata na tvrđavi.¹³⁰ Topove je izrađivao posebni stručnjak, ljevač, no kad se dogodilo da je mjesto državnog talioničara iznenada ispražnjeno zbog bijega, tu je ulogu preuzeo jedan topnik.¹³¹ O tome da su topnici dobro poznavali brodove i upotrebu različitih sprava svjedoči podatak da su mogli biti angažirani u vađenju potonulog broda, ali uz prethodno odobrenje Senata.¹³² U Dubrovniku je bilo mnogo oružja jer je bilo uobičajeno da građani svih staleža stražare i po potrebi brane grad.¹³³ To su privatno oružje za svoj račun popravljali i održavali državni topnici od kojih su neki imali i svoje poslovne prostore.¹³⁴

Državni topnici redovito su plovili na dubrovačkim trgovačkim brodovima koji su dovozili žito za državne potrebe, jer je domaćeg žita bilo nedovoljno za prehranu stanovništva. Topnici su tada obično plovili na teret broda, ne primajući državnu plaću, ali bilo je i izuzetaka, kada su, u vjerojatno rizičnijim putovanjima, ipak nastavili primati plaću kao da su i dalje u Dubrovniku.¹³⁵ Trgovački brodovi u državnom najmu bili su za tu priliku naoružani oružjem posuđenim iz državnog arsenala.¹³⁶

¹²⁵ *Guardie et armamento*, sv. 11, f. 34v, a tergo.

¹²⁶ Vidi na primjer: *Guardie et armamento*, sv. 12, f. 25; sv. 19, f. 6.

¹²⁷ Na primjer, topnik na naoružanoj fregati od 14 klupa u svibnju 1586. godine bio je Vicko Vidov, a u kolovozu Ivan Feza (*Guardie et armamento*, ser. 9, sv. 15, f. 16-16v).

¹²⁸ Topnik Andrija Fiamengo plaćen je 3 groša dnevno za službu na državnoj fregati u lipnju 1581. godine (*Guardie et armamento*, ser. 9, sv. 18, f. 10).

¹²⁹ To je napravio topnik Battista Neri s pomoćnikom u kolovozu 1585. godine (*Guardie et armamento*, sv. 19, f. 9).

¹³⁰ Topnik Santino zajedno s drugom u ožujku popravio je vrata na tvrđavi Minčeta (*Guardie et armamento*, sv. 24, 1v).

¹³¹ Topnik Luka zamijenio je početkom 1588. godine u talionici odbjeglog ljevača topova Frana (*Guardie et armamento*, sv. 20, f. 5v, a tergo). Možda je imao prethodno iskustvo jer je stanoviti Luka bombardier radio u talionici i napustio ju je po nalogu Senata 1578. godine (*Cons. Min.* sv. 54, f. 85v).

¹³² U prosincu 1581. godine Senat je odbio dati dopuštenje da se Ivan, *proto* topnika, s još nekoliko osoba zaputi na državnoj barci i koristeći grede iz arsenala izvadi potonuli mletački brod. Bio je predviđen i polog za slučaj oštećenja državne imovine (*Cons. Rog.* sv. 66, f. 153).

¹³³ Barabante je 1575. godine država opremila arkebuzima, a oni su ih bili dužni otplatiti na rate, odbijanjem od državne plaće (*Cons. Rog.* sv. 62, f. 337).

¹³⁴ Đuro Vlahov, topnik, tražio je povišicu plaće u kolovozu 1594. i kao argumente istaknuo nestašice i slabu zaradu od svoga poslovnog prostora (*Cons. Rog.* sv. 73, f. 201v-202).

¹³⁵ Frano Radov i Pavao Nikolin, državni topnici na brodu Beribaka koji je krajem srpnja 1569. godine plovio prema Levantu po žito za komunu, odlukom Senata primali su državnu plaću (*Cons. Rog.* sv. 59, f. 143).

¹³⁶ Providuri oružja, po nalogu Senata, naoružali su brod Ivana Vickova koji je 1581. godine plovio do Drača po državno žito. Ivan Vickov preuzeo je jedan falkon, jedan falkonet, deset arkebuzi, deset helebarda i dvije bačve baruta te kao polog ostavio 300 dukata (*Cons. Rog.* sv. 66, f. 33v). Za više primjera naoružavanja privatnih brodova iz državnog arsenala uz odgovarajući novčani polog tijekom 16. stoljeća vidi: L. Beritić, *Dubrovačka artiljerija*, 121-123.

Državni topnici ponekad su na dva,¹³⁷ tri¹³⁸ ili više mjeseci¹³⁹ izbivali iz Dubrovnika zbog privatnih razloga i tada nisu primali državnu plaću, premda im je, čini se, barem za neko vrijeme "čuvano" mjesto državnog topnika. To je jedan od razloga zašto se broj topnika na plaći od mjeseca do mjeseca mijenjao.¹⁴⁰ Neplaćeni dopust državnih topnika odobravao je Senat.¹⁴¹ Dopuštenje Senata nije bilo samo formalno jer se, doduše, dosta rijetko, mogla dobiti i odbijenica.¹⁴² Dozvolu za odlazak u inozemstvo tražili su barabanti i drugi državni službenici, na primjer liječnik, zdur, kancelar.¹⁴³

Robinson je tražio i dobio dopuštenje za izostanak više puta. Za vrijeme tih odsustava mogao je služiti na trgovačkim brodovima kao topnik, trgovati za svoj račun ili raditi nešto drugo u vezi s osnovnom strukom ili izvan nje. U ožujku 1580. godine zabilježeno je Robinsonovo odredište za šestomjesečni dopust, koji je namjeravao provesti u Italiji.¹⁴⁴ Po svoj prilici nije se vratio u predviđenom roku, no okolnosti su bile očito opravdane, jer ga je Senat krajem listopada 1583. godine formalno primio nazad na staro mjesto uz plaću kakvu je prethodno imao,¹⁴⁵ no takva se odluka nije donosila automatski.¹⁴⁶ Kad je početkom 1585. Robinson ponovno zamolio i dobio dopuštenje za četveromjesečno odsustvo jer je po svojim poslovima trebao poći u Italiju, na margini je zabilježen točan datum kada je napustio Dubrovnik, 6. veljače, i kada se vratio, 24. srpnja.¹⁴⁷ Kašnjenje u povratku, čini se, za Robinsona nije imalo posljedica.

Zbog važnosti njihove službe za državnu sigurnost, odlazak u inozemstvo bez dopuštenja Senata za državne topnike nosio je teške posljedice. Neposluh i ignoriranje Senata drastično se kažnjavalo, o čemu svjedoči slučaj vođe topnika Lopuđanina Ivana Jeronimova Grifonea kome je, zato što je samovoljno napustio državu dok je bio u državnoj

¹³⁷ Vidi na primjer: *Cons. Rog.* ser. 3, sv. 63, f. 263; sv. 77, f. 30.

¹³⁸ Vidi na primjer: *Cons. Rog.* sv. 62, f. 135-135v, 170v; sv. 63, f. 32v-33, 133v; sv. 68, f. 92; sv. 75, f. 109, 231.

¹³⁹ Za primjer odobrenog šestomjesečnog izbivanja vidi: *Cons. Rog.* sv. 65, f. 214; sv. 68, f. 306; sv. 74, f. 158-158v; za deset mjeseci odsustva: *Cons. Rog.* ser. 3, sv. 58, f. 168v; za godinu dana: *Cons. Rog.* sv. 64, f. 254; sv. 70, f. 254.

¹⁴⁰ Tako je plaću za studeni 1575. godine primilo 37 državnih topnika, za prosinac 39 topnika, za veljaču 1576. godine 40 topnika (*Detta*, ser. 6, sv. 3, f. 6, 19, 29).

¹⁴¹ U pregledanoj građi uočen je primjer, zabilježen 23. lipnja 1588., da su knez i Malo vijeće, a ne Senat, odobrili neplaćeni dopust topniku (*Cons. Min.* ser. 5, sv. 59, f. 161).

¹⁴² Senat je 15. srpnja 1580. godine odbio zahtjev za dvogodišnjim neplaćenim dopustom čelne osobe državnih topnika (*Cons. Rog.* sv. 65, f. 232).

¹⁴³ Za primjere vidi *Cons. Rog.* sv. 58, f. 155, 224v; sv. 67, f. 117. Kapetanu zdura pri Kneževu dvoru Senat je krajem ožujka 1600. godine jubileja i pred Uskrz iznimno odobrio plaćeno tromjesečno izbivanje zbog hodočašća u Rim (*Cons. Rog.* sv. 77, f. 29v-30).

¹⁴⁴ *Cons. Rog.* sv. 65, f. 177v.

¹⁴⁵ *Cons. Rog.* sv. 67, f. 187.

¹⁴⁶ Na primjer, topnik Rusko Petrov, koji je bio angažiran prvi put 1573. godine, nije vraćen na svoje "staro" radno mjesto 1588. godine. Senat mu je još jednom odbio molbu za ponovni angažman na istom mjestu 1590. godine (*Cons. Rog.* sv. 62, f. 134; sv. 69, f. 283; sv. 70, f. 157).

¹⁴⁷ *Cons. Rog.* sv. 68, f. 167.

službi 1595. godine, oduzeta plaća, prognan je iz države i na njega su primijenjene vrlo stroge odredbe zakona za pobunjenike i ubojice, donesene u studenome 1590. godine.¹⁴⁸ Ostaje otvoreno pitanje je li na izricanje ovako drastične kazne utjecalo i mjesto odlaska, svrha puta, odnosno vlasništvo broda na koji se najvjerojatnije ukrcao kad je napustio državu.

U Dubrovniku je Robinson možda bio umiješan u trgovinu ljudima. Takva djelatnost bila je legalna u Dubrovniku koji je poznatim zakonom iz 1416. godine ograničio, ali ne i ukinuo trgovinu ljudima. Početkom srpnja 1599. godine Robinson je po cijeni od 60 zlatnih venecijanskih cekina prodao francuskom kapetanu Franciscu Vioniju iz Marseillea dva "crna" roba iz "Barbarije" da mu služe na brodu.¹⁴⁹ U drugom zapisu iz svibnja 1603. godine William Robinson prodao je Antoniju Imbertiju za 60 venecijanskih zlatnih cekina petnaestogodišnju "crnu" djevojčicu koja je prethodno bila vlasništvo kapetana Riciarda Dolfhija.¹⁵⁰ U prvom slučaju nije navedeno od koga je Robinson kupio robove, no u drugom je slučaju jasno da je Robinson posrednik između prodavača, kapetana i talijanskog kupca. No, sve u svemu, moguće Robinsonovo posredovanje u trgovini robljem bila je rijetka i samo usputna djelatnost.

Dokumenti iz Državnog arhiva u Dubrovniku ne daju jednoznačan odgovor na pitanje je li državni topnik Robinson bio pomorac. Naime, u travnju 1602. u dubrovačkoj kancelariji pojavio se kapetan William Robinson, zapovjednik engleskog broda "Lanareta",¹⁵¹ i na upit Jeronima Orsatova Cerva izjavio da je primio naknadu za dovoz žita s Levanta za račun odsutnog Bernarda Giorgio.¹⁵² Podatak da je u svibnju 1603. godine Malo vijeće odredilo da se topniku Robinsonu isplate sve zaostale plaće¹⁵³ upućuje na to da su mu prethodno bile uskraćene, možda zbog izbjivanja iz Dubrovnika. Je li plovio kao kapetan engleskog broda? Ako nije, moglo bi se zaključiti da su postojala dva Williama Robinsona, jedan topnik, drugi kapetan, pa bi se i podatak o trgovini robljem mogao pripisati topnikovu imenjaku.

¹⁴⁸ *Cons. Rog.* sv. 74, f. 109. Za odredbe o ubojicama ili pobunjenicima vidi: *Cons. Rog.* sv. 70, f. 278-279v.

¹⁴⁹ V. Vinaver, "Crno roblje u starom Dubrovniku", 440; *Div. Not.* ser. 26, sv. 129, f. 140.

¹⁵⁰ *Div. Can.* ser. 25, sv. 191, f. 147v.

¹⁵¹ Ime broda nije poznato u literaturi po kojoj su dubrovačku luku 1602. godine ticala dva engleska broda "The Royal Merchant" i "Phoenix" (Josip Luetić, "English mariners and ships in seventeenth century Dubrovnik", u: *Dubrovnik's relations with England: a Symposium April 1976.*, ur. Rudolf Filipović i Monica Partridge. Zagreb: Department of English, Faculty of Philosophy, University of Zagreb, 1977., 226-227). Oba broda pripadala su Levantskoj kompaniji (Mortimer Epstein, *The early history of the Levant company*, London: George Routledge & Sons Ltd, 1908., 227).

¹⁵² *Div. Can.* ser. 25, sv. 190, f. 115.

¹⁵³ *Cons. Min.* ser. 5, sv. 66, f. 141.

Poslovi Robinsonu nisu uvijek išli dobro, jer je tražio i dobio zaštitu od prisilne naplate duga.¹⁵⁴ Dugovao je,¹⁵⁵ ali i davao novac na zajam, npr. u svojoj oporuci spomenuo je dvojicu dužnika.¹⁵⁶ Za života, čini se, nije oskudijevao i stekao je neveliku imovinu. Živio je u relativno udobnom domu u kojem je mogao primiti Engleze na proputovanju.¹⁵⁷ Posjedovao je barku s jedrom i četiri vesla, dovoljno veliku za dužobalnu plovidbu do Albanije.¹⁵⁸ Tužba za obijanje i krađu vrijednosti iz kovčega preminulog Mlječanina s kraja 1590. godine upućuje na to da je Robinson imao neke prethodne poslovne veze s Mljetom.¹⁵⁹ Krajem 1592. godine, kad je, po svojoj prilici, već popuštala nestašica izazvana neuobičajenim klimatskim oscilacijama, Robinson je kupio veću količinu vina, 40 kvinka (oko 800 litara), sigurno barem dijelom za prodaju.¹⁶⁰ Tri godine kasnije pojavile su se poteškoće u vezi naplate mljetskoga vina.¹⁶¹

Topnička služba nije ga priječila u obavljanju drugih poslova, posebno trgovine. Poslovne veze i poznavanje tržišta kvalificirale su ga, osim toga, za ulogu osobe od povjerenja i predstavnika Engleza u Dubrovniku.

Engleski konzul

Robinsonov položaj engleskog konzula spomenut je usputno kao dodatni argument, uz visoku dob, u odobravanju olakšica u izvršavanju obveza državnog topnika u dva navrata početkom 17. stoljeća. Nema podataka o tome kako je i kada Robinson postao engleski konzul, ali to je svakako bilo prije 1601. godine. Pitanje je je li titula koju je vlast koristila u službenim dokumentima imala značenje konzula u formalnom ili praktičnom smislu. Vjerojatnije je potonje. Kostić smatra da Williama Robinsona nije postavila engleska vlada nego da su mu titulu konzula dali Dubrovčani ili da ju je dobio temeljem privatnog sporazuma s Levantskom kompanijom.¹⁶² Robinsonova služba bila

---

¹⁵⁴ Odlukom Malog vijeća Robinson je u rujnu 1609. oslobođen naplate svih dugova prema privatnim osobama, ali ne i dugova prema državi, na rok od 15 dana (*Cons. Min.* ser. 5, sv. 68, f. 251v).

¹⁵⁵ *Debita Notariae*, sv. 94, f. 19-19v.

¹⁵⁶ *Test. Not.* sv. 54, f. 239v.

¹⁵⁷ V. Kostić, *Kulturne veze između jugoslavenskih zemalja i Engleske do 1700. godine*, 283; V. Kostić, *Dubrovnik i Engleska 1300-1650*, 347.

¹⁵⁸ *Div. Can.* sv. 191, f. 93. Vlasnik vjerojatno još većeg plovila kojim se moglo ploviti do Barija na suprotnoj obali Jadrana bio je državni topnik Santino Neri (*Div. Can.* ser. 25, sv. 180, f. 121).

¹⁵⁹ *Lamenti de Criminale*, ser. 50.2, sv. 5, f. 28.

¹⁶⁰ *Div. Can.* sv. 183, a tergo, f. 77.

¹⁶¹ *Senten. di Canc.* ser. 24, sv. 160, f. 138.

¹⁶² V. Kostić, *Dubrovnik i Engleska 1300-1650*, 381.

je po svoj prilici doživotna, a čini se da nakon njegove smrti 1613. godine nitko više nije ponio naslov engleskog konzula u Dubrovniku.¹⁶³

Po svoj prilici tu ulogu nitko nije imao ni prije Robinsona jer, vjerojatno, nije bilo potrebe. U dubrovačkim izvorima najviše engleskih trgovaca nalazi se 20-ih godina 16. stoljeća, a nakon toga engleski trgovci rijetko su posjećivali Dubrovnik sve do zadnjih desetljeća 16. stoljeća jer su Dubrovčani gotovo posve kontrolirali izvoz engleske robe do Dubrovnika,¹⁶⁴ odakle se slala na istočna tržišta. Za trgovinu u suprotnom smjeru poznato je da su za vladavine Henrika VIII. prosječno dva velika dubrovačka broda godišnje dolazila u Southampton ili Margetu.¹⁶⁵ U vrijeme sukoba između Filipa II. i Engleske 70-ih godina 16. stoljeća proizvodi s Levanta dolazili su u Englesku dubrovačkim brodovima.¹⁶⁶

Potreba za engleskim konzulom u Dubrovniku zbog većeg prisustva Engleza mogla bi se povezati s nastojanjima Engleske da unaprijedi trgovinu na istočnom Mediteranu i odnose s Osmanskim Carstvom. U tu svrhu utemeljena je Turska kompanija (*Turkey company*) 1581. godine i Venecijanska kompanija (*Venice company*) 1583. godine. Dvije kompanije ujedinile su se u Levantsku kompaniju (*Levant company*) 1592. godine.¹⁶⁷ Osnutak kompanija nepovoljno je utjecao na položaj dubrovačkih trgovaca u Londonu. Dubrovčani su 80-ih godina 16. stoljeća trpili iznimno jaku i neloyalnu lokalnu konkurenciju jer su spomenute kompanije imale monopolske privilegije.¹⁶⁸ Oštrina konkurencije utjecala je na konačno povlačenje Dubrovčana s tog tržišta. Levantska kompanija je od 1605. godine imala monopol na trgovinu s Dubrovnikom.¹⁶⁹ Monopol se odnosio na cijelo područje istočnog Sredozemlja.¹⁷⁰

---

¹⁶³ Vrlo bogatom Dubrovčaninu, brodovlasniku i kapetanu Mihi Krtici, koji je karijeru započeo kao majstor u gruškome škaru, početkom 1804. godine Senat je izričito zabranio pod prijetnjom smrtne kazne da prihvati naslov engleskog konzula pa čak i da za potrebe Engleza posreduje u trgovini. Engleska vlada ipak nije odustala od otvaranja konzulata pa su odlučili poslati Engleza za konzula. Senat je pristao s jednim glasom većine da se engleskom konzulu omogući dolazak i pronađe smještaj u Dubrovniku te da se to predstavi kao privatna inicijativa Miha Krtice. Dolaskom Francuza plan nije realiziran. Krtica je imao jake poslovne veze s Englezima, a, po Vlahovićevo sudu, mogao ih je steći u Dubrovniku gdje su zalazili engleski brodovi ili u Albaniji gdje su Dubrovčani i Englezi kupovali drvo za izgradnju brodova (Josip Vlahović, "Pokušaj osnivanja britanskog konzulata u Dubrovniku za vrijeme Republike", *Naše more: znanstveni časopis za more i pomorstvo* 5/2 (1958.), 114-115).

¹⁶⁴ V. Kostić, *Dubrovnik i Engleska 1300-1650*, 187.

¹⁶⁵ V. Kostić, *Dubrovnik i Engleska 1300-1650*, 578-579.

¹⁶⁶ G. D. Ramsay, "The city of London and the Republic of St. Blaise in the later sixteenth century", 38-39.

¹⁶⁷ U prvoj povelji Levantske kompanije navedena su imena 53 trgovca na čelu s guvernerom Sir Richardom Osborneom (M. Epstein, *The early history of the Levant company*, 36).

¹⁶⁸ G. D. Ramsay, "The city of London and the Republic of St. Blaise in the later sixteenth century", 39-40.

¹⁶⁹ G. D. Ramsay, "The city of London and the Republic of St. Blaise in the later sixteenth century", 41. Dubrovnik se nalazi na popisu luka koje su dodane izvornim privilegijama Levantske kompanije (M. Epstein, *The early history of the Levant company*, 231).

¹⁷⁰ M. Epstein, *The early history of the Levant company*, 64.

Levantska kompanija postavljala je engleske konzule koji su štitili interese kompanije i, u pravilu, nisu bili diplomatski predstavnici engleske krune.¹⁷¹ Njihov glavni posao bio je prikupljanje nameta od 2% na uvoz i izvoz robe u vlasništvu engleskih trgovaca. Odredbe o eventualnoj plaći razlikovale su se od slučaja do slučaja.¹⁷² Konzuli Levantske kompanije trebali su biti članovi kompanije i stanovati u mjestu gdje su bili poslani. Imali su i sudbene ovlasti u trgovačkim sporovima nad svim engleskim trgovcima, podjednako članovima kompanije i drugima.¹⁷³ Izvorno, uvjet pristupa Levantskoj kompaniji bila je odgovarajuća dob, najmanje 26 godina ili najranije godinu dana nakon završetka šegrtovanja, i plaćanje upisnine.¹⁷⁴ Od 1605. godine Levantska kompanija dobila je i formalno kraljevsko dopuštenje da postavlja konzule.¹⁷⁵

U popisu mjesta s postavljenim konzulima u sačuvanim spisima Levantske kompanije nema spomena Dubrovnik.¹⁷⁶ Iz ovoga bi se moglo zaključiti da Robinsona sigurno nije postavila engleska kruna, a nije ni Levantska kompanija ili službeni dokument o tom činu nije sačuvan.

Kostić smatra da je Robinson bio konzul 1589. godine kad je u svom domu ugostio pet putnika, od kojih trojicu sluga.¹⁷⁷ Najugledniji među njima bio je pustolovni engleski plemić u tridesetim godinama i, čini se, sposoban vojni zapovjednik, jer su njegove ratne vještine cijenili suparnici Španjolci - član parlamenta Henry Cavendish, najstariji sin Williama Cavendisha i njegove treće supruge Elizabeth Hardwick, poznate "Bess of Hardwick", s vezama s kraljevskom obitelji. Kuma na Cavendishevju krštenju bila je buduća kraljica Elizabeta I. Drugi putnik, ali znatno nižeg ranga, pučkog podrijetla, bio je Richard Mallory, trgovac koji je za račun državnog tajnika (*secretary of state*) Walsinghama nosio pisma Edwardu Bartonu, engleskom diplomatskom predstavniku u Carigradu. Barton je bio engleski agent od 1588. do 1591. ili 1593., a veleposlanik od 1591. ili 1593. do 1597.¹⁷⁸

---

¹⁷¹ Niels Steensgaard, "Consuls and nations in the Levant from 1570 to 1650", *Scandinavian Economic History Review*, 15/1-2 (1967.), 34-36.

¹⁷² M. Epstein, *The early history of the Levant company*, 94-95.

¹⁷³ M. Epstein, *The early history of the Levant company*, 63.

¹⁷⁴ M. Epstein, *The early history of the Levant company*, 60.

¹⁷⁵ N. Steensgaard, "Consuls and nations in the Levant from 1570 to 1650", 50; M. Epstein, *The early history of the Levant company*, 62.

¹⁷⁶ M. Epstein, *The early history of the Levant company*, 214-216.

¹⁷⁷ V. Kostić, *Kulturne veze između jugoslovenskih zemalja i Engleske do 1700. godine*, 283; V. Kostić, *Dubrovnik i Engleska 1300-1650*, 347.

¹⁷⁸ Alfred C. Wood, "Introduction", u: *Mr. Harri Cavendish his journey to and from Constantinople 1589 by Fox, his servant* [Camden Miscellany, sv. XVII. Camden Third Series, sv. LXIV], ur. Alfred C. Wood. London: Offices of the Royal Historical Society, 1940., III-VI.

Tragovi Robinsonova konzularnog rada nalaze se, na primjer, u osiguravanju smještaja bolesnom Englezu i posredovanju u uređivanju njegovih poslova 1608. godine. U Dubrovnik je tada stigao jedan od najvećih brodova Levantske kompanije "The Royal Exchange" (*Cambio Real*) i na njemu nekoliko engleskih trgovaca. Najznačajniji među njima bio je Henry Parvis, koji je za sjedište svojih trgovačkih operacija odabrao Veneciju. Trgovac Henry Belton se razbolio i u kući engleskog konzula Williama Robinsona u koju je odnesen dao uputstva što činiti s novcem i robom koji su mu povjereni. Uz bolesnog trgovca u kući su, pored domaćina, bili Henry Parvis, Ralph Symes i Pavao Gondula koji je prevodio s engleskog na talijanski.¹⁷⁹

Osim u izvanrednim kriznim situacijama zbog bolesti Robinson je u svojstvu engleskog konzula mogao lobirati da Senat prihvati molbe engleskih trgovaca za preferencijalni tretman, npr. molbu Rudolpha Inglsona koji je u lipnju 1603. godine doveo veliku količinu usoljene ribe, haringe, tune i sl. Inglsong je tražio da na uvoz prehrambenih namirnica plati samo carinu od 2%, a ne i druga davanja.¹⁸⁰

Na sličan način Robinson je mogao intervenirati 1607. godine da se prihvati molba engleskih trgovaca, očito članova Levantske kompanije, Richarda Dicka i Thomasa Freemana koji su svojim brodom "Saphire"¹⁸¹ ukotvljenim pod Lokrumom donijeli na prodaju 50 bala karizeja. Molili su da plate daće samo na prodanu robu.¹⁸² Prethodno je Ralph Symes dobio dopuštenje Senata za izvoz neprodane robe bez plaćanja tranzitne carine.¹⁸³ Isti izuzetak tražili su i dobili, možda uz Robinsonovu pomoć, engleski trgovci s broda "The Royal Exchange" 1608. godine.¹⁸⁴ Izuzetak na plaćanje tranzitne carine engleski trgovci tražili su i kasnije, npr. 1612. godine, tada kao već uobičajeni postupak.¹⁸⁵

Kontakti s engleskim trgovcima mogli su stvarati nove poslovne prilike, kao onu kad je Robinson početkom 1603. godine na kratak rok pozajmio 50 dukata Englezu Peteru Emersonu, kapetanu broda "Sv. Nikola".¹⁸⁶ Povezanost s Englezima koji su radi trgovine navraćali u Dubrovnik mogla je Robinsona dovesti i u ulogu svjedoka. Tako

¹⁷⁹ V. Kostić, *Dubrovnik i Engleska 1300-1650*, 338. Među Beltonovim trgovačkim partnerima spominju se Englezi Henry Parvis i Richard Dick, Ivan Gleđević te dubrovački židovi *David Miranda* i *Izak Jesurun*. Belton je, između ostaloga, *trgovao tkaninama* (*Div. Not. ser. 26*, sv. 132, f. 198v-199).

¹⁸⁰ *Cons. Rog.* sv. 78, f. 241-241v.

¹⁸¹ Brod Levantske kompanije (M. Epstein, *The early history of the Levant company*, 224).

¹⁸² *Cons. Rog.* sv. 78, f. 107v-108.

¹⁸³ *Cons. Rog.* sv. 78, f. 50-50v.

¹⁸⁴ *Cons. Rog.* sv. 81, f. 171. "The Royal Exchange" jedan je od najvećih brodova Levantske kompanije, nosivosti 300 tona (M. Epstein, *The early history of the Levant company*, 225).

¹⁸⁵ *Cons. Rog.* sv. 83, f. 55.

¹⁸⁶ *Div. Can.* sv. 191, f. 60v-61. Englezi su se zaduživali kod dubrovačkih židova. Zaplenu dobara Engleza Nikole Perdija, koji nije na vrijeme vratio dug dubrovačkim židovima Danijelu Abeataru i Moisu Maestru, odredio je u ožujku 1605. godine za račun vjerovnika dubrovački knez. Englezova dobra nalazila su se kod Vlaha Ilijina (*Div. Can.* ser. 25, sv. 193, f. 165).

je zajedno s dubrovačkim židovom Abramom Abeatarom svjedočio u sporu trojice engleskih trgovaca u ožujku 1604. godine u vezi iskrcaja robe s broda. Spor je vođen na engleskom jeziku, a tekst je netko, možda Robinson, preveo na talijanski jezik.¹⁸⁷

Bratim, suprug, otac

Pobožnost sv. Barbari, jednoj od 14 svetaca pomoćnika u nevoljama,¹⁸⁸ i pripadnost bratovštini pod svetičinom zaštitom po Vaninijevu pravilniku za topnike podrazumijevale su se za svakog topnika,¹⁸⁹ pa tako i Robinsona. Vjerojatno je Robinson povremeno odlazio u crkvu sv. Barbare¹⁹⁰ ili u crkvu sv. Sebastijana¹⁹¹ za bogoslužje i sudjelovanje u radu bratovštine.¹⁹²

Izvorna matrikula bratovštine sv. Barbare nije sačuvana nego Nova matrikula u prijepisu iz 1697. godine. U Novoj matrikuli obveze bratima znatno se razlikuju u odnosu na ono što je navedeno početkom 16. stoljeća. Obveza ima više, novčani prilozi su veći, npr. upisnina je bila 1 dukat (40 groša), a doznaju se i brojne druge pojedinosti.¹⁹³ Na

¹⁸⁷ *Div. Can.* ser. 25, sv. 192, f. 122-126.

¹⁸⁸ Više o svetici, štovanju i običajima vidi: Ante Škrobonja, *Sveti od zdravlja. Ilustrirani leksikon svetaca zaštitnika*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2004., 41-44; Marko Dragić, "Kult sv. Barbare u kršćanskoj tradiciji Hrvata", *Nova prisutnost* 13/2 (2015.), 141-163.

¹⁸⁹ Mletačka bratovština topnika utemeljena je odlukom Vijeća desetorice (*Consiglio dei Dieci*) 1500. godine (Lovorka Čoralčić, "Hrvatski useljenici u Mlecima, Bratovština topnika i kotorski biskup Angelo Baronio", *Povijesni prilozi* 44 (2013.), 171); za uputu na literaturu i izvore o toj mletačkoj bratovštini: isto, 172, bilješka 3.

¹⁹⁰ Nalazila se u ulici Od Vare s portalom prema Božidarevićevoj ulici. Srušena je u potresu 1667. godine (Lukša Beretić, "Ubikacija nestalih građevinskih spomenika u Dubrovniku", *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 10 (1956.), 50-51).

¹⁹¹ Senat je krajem 1518. godine dopustio bratovštini topnika podizanje oltara sv. Barbare u crkvi sv. Sebastijana (*Cons. Rog.* ser. 3, sv. 35, f. 32).

¹⁹² Cerva spominje da je bratovština sv. Barbare imala sjedište u crkvi sv. Sebastijana u blizini dominikanskog samostana (S. M. Cerva, *Prolegomena in sacram metropolim Ragusinam, editio princeps*, 435). Bratovština mletačkih topnika bila je snažna i ugledna s velikim brojem bratima krajem 16. stoljeća i početkom 17. stoljeća. Od 1611. godine sjedište bratovštine bila je zgrada uz crkvu S. Maria Formosa koju je posvetio kotorski biskup Angelo Baronio, podrijetlom iz mletačke plemićke obitelji. Pred zdanjem sjedišta bratovštine nalazi se stup na kojem se isticala bratimska zastava (*confalon*) (L. Čoralčić, "Hrvatski useljenici u Mlecima, Bratovština topnika i kotorski biskup Angelo Baronio", 171, 178).

¹⁹³ Za usporedbu mogu poslužiti podaci o stonskoj bratovštini topnika s početka 16. stoljeća. Upisnina je bila 2 groša, a isti iznos plaćao se za godišnju članarinu na dan sv. Barbare. Za izostanke i druge prekršaje bila je predviđena novčana kazna od 15 folara, tj. pola groša. Novac je služio za financiranje rada bratovštine. Obveza bratovštine bila je slavljenje najmanje pet misa godišnje od kojih jednu svećanu na spomendan zaštitnice 4. prosinca. Za preminulog bratima služila se misa zadušnica. Gaštald bratovštine trebao je potaknuti bratime na sudjelovanje na misama. Dubrovačka istoimena bratovština vjerojatno je imala slične uvjete, no oni nisu navedeni u odredbi o osnutku koju je potvrdilo Malo vijeće. (D. Roller, *Dubrovački zanati u XV. i XVI. stoljeću*, 260-261). Roller donosi prijepis odluka Malog vijeća o utemeljenju bratovština bombardjera u Stonu (1508.) i Dubrovniku (1509.). Kao lokalni naziv za topnika navodi "lumbardar". U mletačkoj bratovštini topnika bratimska disciplina nije bila na visini jer su se topnici nerijetko međusobno svađali, kasnili ili izbjegavali plaćanje godišnje članarine (*benintrade, luminarie*) (L. Čoralčić, "Hrvatski useljenici u Mlecima, Bratovština topnika i kotorski biskup Angelo Baronio", 171).

primjer, dvadeset dana prije proslave sv. Barbare sazivana je skupština na kojoj su se birala tri priređivača svečanosti, *festanjula*, koji su bili dužni pripremiti svečanost i okittiti crkvu. Odbijanje dužnosti *festanjula* kažnjavalo se stupnjevanom globom od 5 perpera i više, čak se prijetilo i zatvorom ako se globa ne plati. Za *festu* sv. Barbare pjevala se večernja misa uz izlaganje Presvetog Sakramenta. Odabrani bratimi skupljali su milodare na prvu nedjelju u korizmi. Na Sviječnicu su bratimi bili dužni pratiti zastavu bratovštine od crkve do kuće izabranog zastavnika.¹⁹⁴

Nije moguće utvrditi koliko su do Robinsonova vremena promijenjene izvorne odredbe matrikule s početka 16. stoljeća i dodane nove. Npr. jesu li u Robinsonovo vrijeme birani *festanjuli* proslave sv. Barbare? Ako jesu, je li Robinsona ikad zapala ta dužnost? Robinson je, po svoj prilici, pod bratimskom zastavom s upaljenom svijećom u ruci sudjelovao u svečanosti na Sviječnicu kada su članovi dubrovačkih bratovština po točno određenom redu ulazili u katedralu sa svijećama i zavjetnim darovima za koje je vlast propisivala veličinu i finoću.¹⁹⁵

Robinson nije pokopan u crkvi sv. Barbare niti je toj crkvi ostavio milodar.¹⁹⁶ Njegov odabir sakralnih objekata za decime i primicije u oporuci bio je klasičan za Dubrovčane: Velika Gospa, Sv. Vlaho i Gospa od Danača. U crkvi sv. Sebastijana, ili možda u crkvi sv. Barbare, bratimi su, po svoj prilici, platili misu zadušnicu za preminulog Robinsona jer je to bila obveza istaknuta u matrikuli.¹⁹⁷ On je pak unaprijed odredio dominikansku crkvu kao mjesto pokopa i svećenika Tomu kao voditelja sprovednog obreda.¹⁹⁸ Vjerojatno je pokopan u jedan od bratimskih grobova.¹⁹⁹

Robinson je zbog bratimskih obveza vjerojatno barem nekoliko puta godišnje dolazio u crkvu sv. Sebastijana u blizini dominikanskog samostana ili u crkvu sv. Barbare i sudjelovao u javnim svečanostima, vjerskim i profanim.

¹⁹⁴ Tonko Marunčić, "Matrikula bratovštine dubrovačkih topnika (bombardijera) u prijepisu iz 1697. godine", *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 45 (2007.), 287, 292-293, prijepis matrikule 297-315.

¹⁹⁵ N. Lonza, *Kazalište vlasti*, 363-364. Mletačka bratovština topnika zbog vojnog statusa imala je niz povlastica, npr. istaknuti položaj u mimohodima i oslobođenje od nekih državnih davanja, što je izazivalo prijepore i zavist pripadnika drugih bratovština (L. Čoralić, "Hrvatski useljenici u Mlecima, Bratovština topnika i kotorski biskup Angelo Baronio", 171).

¹⁹⁶ Topnik Frano Bocararo u svojoj oporuci u siječnju 1577. godine za mjesto ukopa odredio je crkvu sv. Barbare i, uz uobičajene Gospu Veliku i Gospu od Danača, crkvi sv. Barbare ostavio 4 groša (*Test. Not. ser. 10.1, sv. 44, f. 185v*). Mletački topnici podrijetlom s istočne obale Jadrana u oporukama su ponekad tražili pokop u bratimskoj crkvi i ostavljali dio imovine bratovštini (L. Čoralić, "Hrvatski useljenici u Mlecima, Bratovština topnika i kotorski biskup Angelo Baronio", 175).

¹⁹⁷ T. Marunčić, "Matrikula bratovštine dubrovačkih topnika (bombardijera) u prijepisu iz 1697. godine", 294, 309.

¹⁹⁸ *Test. Not. ser. 10.1, sv. 54, f. 239v*.

¹⁹⁹ U matrikuli bratovštine sv. Barbare iz 17. stoljeća spomenuto je da su se bratimski grobovi nalazili kod dominikanaca i franjevaca (T. Marunčić, "Matrikula bratovštine dubrovačkih topnika (bombardijera) u prijepisu iz 1697. godine", 294).

Topnici su se zadržavali i ispred crkve Male braće. Robinson i Ivan Lopuđanin, *proto* topnika, družili su se ljetne subote pred vratima franjevačke crkve kad im se na poziv pridružio topnik Vicko. Susret se pretvorio u incident zabilježen u spisima kaznenog suda jer je *proto* izvrijeđao i pljusnuo topnika Vicka nezadovoljan njegovom reakcijom na poziv i izgledom.²⁰⁰ Slučaj upućuje na bliskost Robinsona s vođom topnika i ujedno pokazuje postojanje vidljivih znakova hijerarhije i stege među topnicima i izvan neposrednog radnog okruženja.

Topnici su nekad kratili vrijeme i igrama. Na dan sv. Josipa (19. ožujka) tri desetljeća prije Robinsonova prijama za državnog topnika, na prostoru na Pilama, gdje se obično igrala igra "na *naramzu*", dogodio se težak incident koji je završio smrću jednog od igrača, topnika Roberta Engleza.²⁰¹ Pojednostosti oslikavaju dio svakodnevica topnika i svjedoče o međusobnim odnosima najamnika, vojnih stručnjaka u državnoj službi, tada, kao i u Robinsonovo vrijeme, većinom podrijetlom iz raznih europskih država.

Partija se igrala u opkopu (*fossato*). Započela je kao natjecanje parova, a zatim se proširila dodavanjem po jednog igrača, topnika Luke Lopuđanina na jednoj i, na njegov prijedlog, topnika Roberta Engleza na drugoj strani. Obje ekipe topnika bile su "međunarodne", uključivale su Francuze, Nijemce, Engleza i domaće ljude. I publika je bila međunarodna. Igru su promatrali topnici Rinaldo iz Flandrije i Leonardo iz Njemačke. Sukob je nastao zbog nezadovoljstva Francuza igrom njegove skupine i neslaganjem s Englezom oko oznaka. Najprije su se dijelile uvrede, zatim potezale sablje, a na koncu je Francuz smrtno ranio Engleza. Proces, koji je trajao oko dva mjeseca i završio priznanjem krivice, odvijao se pred knezom i Malim vijećem²⁰² uz primjenu torture s čak sedam trzaja konopom. Po iskazima svjedoka sukobljeni su razmijenili uvrede svaki na svom materinskom jeziku i očito se dobro razumjeli. Francuz je Engleza nazvao luteranom, a Englez je Francuza "počastio" govoreći da je francuski pas i poturica.²⁰³

Nije zabilježeno je li Robinson sudjelovao u igrama, ali jest trpio uvrede na javnom mjestu i zbog toga tužio barem dva puta.²⁰⁴ Moguće ciljanje na Robinsonovo vjersko

²⁰⁰ DAD, *Lamenta de Intus et de Foris*, ser. 53, sv. 6, f. 145.

²⁰¹ Događaj spominje Kostić (V. Kostić, *Dubrovnik i Engleska 1300-1650*, 346-347). Godinu dana prije još se jedan dubrovački topnik zbog nasilništva našao pred knezom i Malim vijećem jer je izgazio kruh i do krvi izudarao prodavačicu kruha koja mu je konkurirala donoseći svježi kruh dok on još nije prodao stari (*Lamenta politica*, ser. 11, sv. 4, f. 249).

²⁰² O sudbenoj nadležnosti Malog vijeća vidi: Nella Lonza, *Pod plaštem pravde. Kaznenopravni sustav Dubrovačke Republike u XVIII. stoljeću*. Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 1997., 65-68.

²⁰³ *Lamenta politica*, sv. 4, f. 289-294v. Vjerska nesnošljivost odražava duh vremena. Godinu dana nakon ubojstva Engleza u Dubrovniku je provedena prva istraga o protestantima usmjerena na otkrivanje luteranskih publikacija. Kad su Dubrovčani dvije godine prije Robinsonova dolaska primili Hugenote koji su izbjegli iz Francuske nakon Bartolomejske noći, očito se vlada vodila drugim interesima, a vjersko pitanje ostavila po strani (Kosto Vojnović, "Crkva i država u dubrovačkoj republici, drugi dio", *Rad JAZU* 121 (1895.), 16, 56; J. Tadić, *Promet putnika u starom Dubrovniku*, 254; J. Sopta, "Reformacija i Tridentski sabor u Dubrovniku", 383, 385).

²⁰⁴ *Lamenta de Intus*, sv. 124, f. 258; *Lamenta de Intus et de Foris*, ser. 53, sv. 8, f. 261.

"otpadništvo" može se naslutiti iz odabira uvredljivih izraza u prvoj tužbi: *renegato ribaldo* (razvratni otpadnik) i *inbringo mariolo* (lopov, varalica). U jednom slučaju iz 1608. godine ostarjeli Robinson tražio je pravdu štiteći čast svoje supruge kojoj su javno, s prozora, dobacivali da je turska prostitutka i židovska svodnica.²⁰⁵ Ovo je uobičajena paleta uvredljivih riječi upućenih ženama. Vjerski i etnički identitet navodnih klijenata one koju se vrijeđa spominje se i petnaestak godina kasnije u uvredi nekoj ženi da je svodnica Engleza, Turaka i Židova.²⁰⁶ Protiv Robinsonove supruge i sluškinje odmah je podnesena protutužba, a zatim i naprasno prekinuta,²⁰⁷ što znači da je razmjena uvredama vjerojatno bila obostrana i da su procesi okončani pomirbom. Supruge topnika tužile su inače druge žene zbog uvreda,²⁰⁸ pa i pljuski.²⁰⁹ Ni same se nisu libele udarati i čupati kose ženama s kojima su se sukobile.²¹⁰ U pregledanim kaznenim spisima u kojima su spomenuti topnici ili članovi njihovih obitelji u svojstvu tužitelja ili tuženika rijetko je zabilježena presuda.²¹¹ No, sve to vrijedi i za druge stanovnike Dubrovnika toga vremena.

Vrlo je malo arhivskih dokumenata iz kojih bi se moglo nešto više doznati o Robinsonovoj svakodnevici i imovinskom stanju. Ne znamo, primjerice, je li posjedovao neko zemljište u okolici poput Nikole Stjepanova, topnika iz Ancone, koji je posjedovao vinograd i njivu zasijanu žitom na Šumetu.²¹² Taj je posjed možda ranije pripadao Nikolinu pokojnom tastu. Nikola je 1573. godine oženio Mariju, kćer pokojnog Pavla Lukina, pomorca iz Šumeta. Miraz od ukupno 250 škuda, od čega 50 škuda u odjeći, obvezao se isplatiti kanonik Ivan Resti.²¹³ Veze između primatelja i isplatitelja "dote" nastavile su se i kasnije, jer je topnik 1586. godine bio izvršitelj oporuke kanonika Ivana

²⁰⁵ *Lamenta de Intus et de Foris*, ser. 53, sv. 16, f. 188.

²⁰⁶ Slavica Stojan, *Vjerenice i nevjernice: Žene u svakodnevici Dubrovnika (1600-1815)*. Zagreb - Dubrovnik: Prometej; Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2003., 280.

²⁰⁷ *Lamenta de Intus et de Foris*, sv. 16, f. 190.

²⁰⁸ *Lamenta de Intus*, ser. 51, sv. 115, f. 231, 237; *Lamenta de Intus et de Foris*, sv. 6, f. 66v.

²⁰⁹ *Lamenta de Intus*, sv. 115, 248v.

²¹⁰ *Lamenta de Intus et de Foris*, sv. 6, f. 64.

²¹¹ Zanimljiv izuzetak koji upućuje na težinu osjetljivog pitanja časti zabilježen je 1582. godine kada se uz opću optužbu da se topnikova supruga bavi prostitucijom dodao i konkretan podatak o biološkom ocu topnikova sina. Klevetnica je osuđena na 15 dana rada na tvrđavi Lovrijenac (*Lamenta de Intus*, ser. 51, sv. 116, f. 160v). Još jedna relativna rijetkost je presuda iz 1581. kojom se dvadesetogodišnji plemić Dominik Ivanov Ragnina zbog uvreda i nasilja nad sinom i suprugom topnika osuđuje na plaćanje globe u iznosu od 25 perpera (*Lamenta de Intus*, sv. 116, f. 15). Na globu od 20 perpera osuđen je Marin Vlahov Držić jer je uzeo neke predmete iz trgovine supruge topnika koja se nalazila u ulici između polača (*Lamenta de Intus*, ser. 51, sv. 117, f. 141). Zbog fizičkog napada na topnika na Placi, Ilija Kotoranin osuđen je 1584. godine na tri mjeseca veslanja na državnoj fregati s okovanim nogama. Bude li odsutan iz grada za vrijeme kad je fregata na zadatku, tj. u moru, bila je predviđena tromjesečna zatvorska kazna (*Lamenta de Intus*, sv. 117, f. 133).

²¹² *Lamenta de Intus* [recte: *Lamenta de Foris*], ser. 51, sv. 119, f. 155, 184, 197; *Lamenti de Criminale*, sv. 5, f. 101v; *Lamenta de Intus et de Foris*, ser. 53, sv. 13, f. 74 i dalje.

²¹³ *Pacta matrimonialia*, ser. 33, sv. 9, f. 181.

(Benediktova) Restija.²¹⁴ Iz jednog postupka zbog krađe u Nikolinoj kući saznaje se da mu je pokradeno šezdesetak dukata u raznim kovanicama, osam srebrnih viljuški i dvije srebrne žlice.²¹⁵ Nikola je bio ambiciozan i sposoban jer je, kako je već rečeno, postavljen za čelnika topnika, a za suprugu je izabrao pučanku sa znatnijim mirazom, koja je imala neke poveznice s vlastelom. Stekao je određenu imovinu, pa bi ga se moglo ubrojiti, poput mletačkih topnika podrijetlom s istočne obale Jadrana, u sloj kroz ženidbu dobro integriranih, srednje imućnih pučana.²¹⁶

Visina miraza i društveni kapital koji su donosili odnosi s tazbinom svakako su utjecali na odabir supruge, što je vidljivo i kod drugih topnika. Time se vjerojatno vodio Robinsonov sunarodnjak, topnik Toma, kad je 1582. godine oženio Mariju, izvanbračnu kćer Dominika Mihova Cerve. Za miraz je dobio 150 škuda u gotovini i još oko 110 dukata u zlatnini i odjeći.²¹⁷ Topnik Santino Neri iz Ancone, oženivši 1583. godine Jelušu, kćer Nikole iz Primorja, primio je miraz u zlatu, srebrnini, odjeći i ukrasima. Vrijednost miraza procijenjena je na 450 škuda.²¹⁸ Lopuđanin Ivan Jeronimov Grifoni, zapovjednik topnika, osigurao je svojim kćerima miraz znatnije vrijednosti. Deša je u zapisu iz 1590. godine, po otočkom običaju, dobila odjeću, a zet još pravo na kuću s vrtom u gruškomoj škaru, koju je mogao vratiti svome puncu i primiti 400 škuda.²¹⁹ Dvije godine kasnije druga topnikova kći, Marija, prilikom udaje za Lopuđanina dobila je za miraz 100 škuda, kuću na Lopudu na području Igalac i zemljišta.²²⁰ Frano Ivanov Grifoni, možda sin ili rođak spomenutog Ivana Grifonija, oženio je Anicu, kćer Grgura Ivanova Parapugna, uz miraz od čak tisuću škuda.²²¹

Nije poznat iznos miraza koji je primio Robinson kao ni datum vjenčanja, no to je sigurno bilo prije 1590. godine, kada je spomenut u oporuci svoje supruge Marije. Robinson nije imao kćeri. Da ih je imao, iz njihova miraza i slijedom odabira ženika mogla bi se procijeniti imućnost Robinsonove obitelji. Engleski konzul nije, sudeći po oporuci, bio ni blizu bogatstvu firentinskog konzula Rafaela Naldinija, u čijem popisu imovine, između ostaloga, nalazimo biranu odjeću i nakit s draguljima.²²² U škrtjoj oporuci, koju je Robinson pisao star i bolestan, ističu se iznosi od po jednog perpera za

²¹⁴ U tom svojstvu prodao je stotinu kvinka vina (oko dvije tisuće litara), između ostaloga za pokriće pogrebnih i drugih troškova (*Div. Not.* ser. 26, sv. 123; *Test. Not.* ser. 10.1, sv. 47, f. 64v-65; N. Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika*, sv. 8. *Genealogije (M-Z)*, 281).

²¹⁵ *Lamenta de Intus*, ser. 51, sv. 125, f. 7.

²¹⁶ L. Čoralić, "Hrvatski useljenici u Mlecima, Bratovština topnika i kotorski biskup Angelo Baronio", 173.

²¹⁷ *Dotium notariae*, ser. 32, sv. 15, f. 67.

²¹⁸ *Div. Can.* sv. 171, a tergo, f. 11-11v.

²¹⁹ *Pacta matrimonialia*, ser. 33, sv. 10, f. 187-188.

²²⁰ *Pacta matrimonialia*, sv. 10, f. 206v-207.

²²¹ *Pacta matrimonialia*, sv. 9, f. 250.

²²² *Div. Can.* sv. 181, f. 32v-36, 38-43v.

decime i primicije Gospi Velikoj, Gospi od Danača i Sv. Vlahu te isti iznos franjevačkom i dominikanskom samostanu. Univerzalni nasljednik je njegova supruga Marija, kći Maroja Boškova,²²³ koja je pak u svojoj oporuci bila puno izdašnija. Odredila je 10 perpera za gregorijanske mise za svoju dušu, 1 perper svakom ženskom samostanu i 6 groša svakom hospitalu unutar grada. Njezina je oporuka sastavljena dva desetljeća prije Robinsonove. U toj oporuci Marija je označila svog supruga, Engleza Robinsona, kao univerzalnog nasljednika i jednog od epitropa, no nadživjela ga je za više od dva desetljeća.²²⁴ Po odredbama Robinsonove oporuke, njegov izvabračni sin Antun nakon Marijine smrti trebao je biti priznat kao zakonit i naslijediti sva dobra. Malo Robinsonovo domaćinstvo činila je još sluškinja Marica, koju je Robinson preporučio svojoj supruzi.

Robinsonov izvanbračni sin Antun odrastao je u Dubrovniku, gdje je vjerojatno i rođen. Nije postao dubrovački državni topnik, no očeva "engleska veza" imala je, po svoj prilici, utjecaj na izbor zanimanja. Šest godina nakon očeve smrti Antun Robinson ukrao se kao sluga na brod engleskog kapetana Henrika Beala. Služba je ugovorena na tri godine uz izdašnu plaću od jednog venecijanskog cekina mjesečno.²²⁵ Engleski brod tipa berton kapetana Henrika Beala (Bell) prethodno je donio teret soli za dubrovačku državu.²²⁶

Zaključak

Pluriperspektivna i komparativna analiza dubrovačkog segmenta života i rada Williama Robinsona, državnog topnika, engleskog konzula i trgovca, donijela je s jedne strane portret dobro integriranog pučanina stranca, a s druge strane obogatila sliku grada u prijelomnom razdoblju, na samom kraju "zlatnog doba" i početku jednog od kriznih razdoblja.

Englez William Robinson prvi put se pojavljuje u dubrovačkim izvorima 1574. godine kad ga je Senat uzeo za državnog topnika nudeći mu natprosječnu plaću, u skladu s vještinom vrhunskog topnika. Njegova topnička karijera trajala je, s prekidima zbog poslovnih putovanja, barem do 1610., a vjerojatno do smrti 1613. godine. Pridružio se skupini vojnih stručnjaka udruženih u bratovštinu pod zaštitom sv. Barbare, u kojoj je redovito bio veći broj stranaca. Mnogi su od njih, poput Robinsona, rodbinskim, prijateljskim i profesionalnim vezama bili dobro integrirani u dubrovačko društvo. Prije 1590. godine oženio se Dubrovkinjom Marijom s kojom nije imao djece. Imao je

²²³ *Test. Not. sv. 54, f. 239v.*

²²⁴ *Test. Not. sv. 62, f. 150v.*

²²⁵ *Div. Can. ser. 25, sv. 200, f. 40v.*

²²⁶ J. Luetić, "English mariners and ships in seventeenth century Dubrovnik", 228; Josip Luetić, "Engleski pomorci i njihovi jedrenjaci u Dubrovniku XVII stoljeća", *Naše more* 5-6 (1985.), 257.

izvanbračnog sina Antuna koji je karijeru tražio u pomorstvu ušavši u službu na brodu engleskog kapetana.

Osim topništvo batio se i trgovinom. Između ostaloga, u dva slučaja njegovo je ime zabilježeno kao posrednik u trgovini "crnim robljem".

Uz spomen dužnosti državnog topnika u odlukama Malog vijeća 1601. i 1610. godine Robinson se titulira kao engleski konzul. Moguće je da je tu ulogu imao i ranije, već 1589. godine, kada je ugostio engleske putnike na putu za Carigrad. Nije bio službeni diplomatski predstavnik engleske krune i ne spominje se u dosad poznatim dokumentima Levantske kompanije, koja je postavljala svoje ljude za agente i konzule u mjestima s trgovačkim značajem. Arhivski tragovi potvrđuju da je Robinson posredovao u poslovima i pomagao Englezima, dakle obavljao praktične konzularne dužnosti. Premda poznat u dijelu historiografije o Dubrovniku, podatak o postojanju engleskog konzula krajem 16. i početkom 17. stoljeća, kojeg je priznavala u tom svojstvu dubrovačka vlada, začudo nije zabilježen u klasičnim djelima koja se bave dubrovačkim međunarodnim odnosima.

Robinson je stekao skromnu imovinu. U oporuci je obdario tri dubrovačke crkve, univerzalni nasljednik bila mu je supruga, a nakon nje izvanbračni sin. Za svoje posljednje počivalište odredio je dominikansku crkvu. Vjerojatno je pokopan u jedan od bratimskih grobova.

O visokoj razini Robinsonove integriranosti u dubrovačko okruženje svjedočio je njegov sunarodnjak Fox. On je uočio neobičnu promjenu u ponašanju dubrovačkog Engleza koji je, proživjevši dulje vrijeme u Dubrovniku, poput "Slavena", bio od puno riječi, ali spor na djelima. Robinsonove nove karakterne crte ipak nisu smetale Foxu, koji je ustvrdio da je neobični Englez bio dobar čovjek na svoj način.²²⁷

---

²²⁷ *Mr. Harri Cavendish his journey to and from Constantinople 1589 by Fox, his servant*, 13 "...ane Inglyshe man, a man of many words but slo in performing, for tyme hathe so altered the man that he ys becom a Slavonyan in natur, but a veary kynd fellow in hys facyon."

WILLIAM ROBINSON (C. 1540 – 1613), A *BOMBARDIERE* IN THE SERVICE OF DUBROVNIK, ENGLISH CONSUL AND (SLAVE?) MERCHANT

RINA KRALJ-BRASSARD

Summary

A pluriperspective and comparative approach to the Ragusan segment of the life and work of William Robinson, a *bombardiere* in the service of the Republic, English consul and merchant, has helped portray a well-integrated foreigner, and at the same time complemented the picture of the city in a pivotal period, the end of the "Golden Age" and the beginning of one of the crises.

Englishman William Robinson first appears in Ragusan sources in 1574, when the Senate hired him as a *bombardiere*, offering him an above average salary, in accordance with the skills of a master gunner. His *bombardiere's* career, including intermissions due to business travels, lasted at least until 1610, and most probably until his death in 1613. He joined a group of military experts gathered in a confraternity under the protection of St. Barbara, in which, as a rule, the foreigners were a majority, many of whom, like Robinson, were well-integrated in the Ragusan society through kin, friendship and professional ties. Before 1590 he married Marija, a local, with whom he had no children. He had an illegitimate son named Antun, who pursued a career in seafaring, having joined a crew of an English captain.

Apart from gunnery, he was also engaged in trade. Apparently, in two cases his name is recorded as an agent in "black slave" trade.

In the decisions of the Minor Council of 1601 and 1610 regarding *bombardiere* Robinson, he is titled as English consul, although he was not an official diplomatic representative of the English Crown nor is he mentioned in the hitherto known documents of the Levant Company, which appointed its men as agents and consuls to the places of commercial relevance. According to archival evidence, Robinson intermediated and provided assistance to the English, therefore, performed practical consular duties.

Robinson acquired modest property, which he bequeathed to his wife and son. For his final resting place he designated the Dominican church in Dubrovnik, where he is believed to have been buried in one of the fraternity graves.

A telling testament to the high level of Robinson's integration into Ragusan social environment has been provided by his compatriot, Fox. The latter observed a curious change in the behaviour of the Ragusan Englishman, "a man of many words but slo in performing, for tyme hathe so alltered the man that he ys becom a Slavonyan in natur, but a veary kynd fellow in hys facyon."